

บทที่ 4

การใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐาน

การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ มีผลทำให้เกิดรูปแบบการใช้ทรัพยากรที่ดินในพื้นที่ของมนุษย์ โดยการศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินและทำการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ รวมถึงการศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อการใช้ทรัพยากรที่ดินด้วย สำหรับการศึกษาในครั้งนี้จะเน้นการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ของการใช้ทรัพยากรที่ดินกับการใช้ประโยชน์ที่ดิน และความสัมพันธ์ของทรัพยากรที่ดินกับการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดินต่อไป

4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี

การศึกษาในบทนี้จะทำให้ทราบถึงการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานในจังหวัด โดยทำการศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ.2544 ซึ่งได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลจากกรมพัฒนาที่ดิน และใช้โปรแกรม Arc View GIS เวอร์ชัน 3.2 ในการคำนวณพื้นที่ จากการสำรวจการใช้ประโยชน์ที่ดินสามารถแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

- 1) พื้นที่ป่า หมายถึง ป่าธรรมชาติ คือ ป่าประเภทไม่ผลัดใบ ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าชายเลน และป่าประเภทผลัดใบ ได้แก่ ป่าแดง ป่าละเมาะ
- 2) พื้นที่เกษตรกรรม หมายถึง พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก พื้นที่นาข้าว พื้นที่ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น เช่น รวมถึงพื้นที่ปศุสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- 3) พื้นที่แหล่งชุมชนและสถานที่ราชการ ย่านอุตสาหกรรม
- 4) พื้นที่อื่น ๆ เช่น ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่มเตี้ย เขมีองแร่เก่า พื้นที่รกร้างว่างเปล่าและพื้นที่ไม่สามารถจำแนกได้

ทั้งนี้การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งสี่ประเภทดังกล่าวจะทำให้เห็นภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดเพชรบุรี และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ ส่วนรายละเอียดของการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีนั้น เน้นศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละพื้นที่ การตั้งถิ่นฐาน และระบบโครงสร้างพื้นฐาน ที่เหมาะสมกับทรัพยากรที่มีอยู่บนพื้นที่นั้น ๆ

4.1.1 การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2533

1) พื้นที่ป่าไม้

พื้นที่ป่าในจังหวัดเพชรบุรี ในปี พ.ศ.2533 มีพื้นที่ป่าไม้ 3,370.50 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 54.14 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ ป่าดิบชื้น ป่าไม้ผลัดใบ ป่าไม้ไม่ผลัดใบ ป่าแดงป่าเต็งและป่าแคระ และป่าชายหาด โดยมีความหนาแน่นในพื้นที่ อ.แก่งกระจาน และ อ.หนองหญ้าปล้อง และบางส่วนใน อ.ท่ายาง อ.ชะอำ อ.เขาย้อย อ.บ้านลาด และป่าชายเลนใน อ.บ้านแหลม

2) พื้นที่เกษตรกรรม

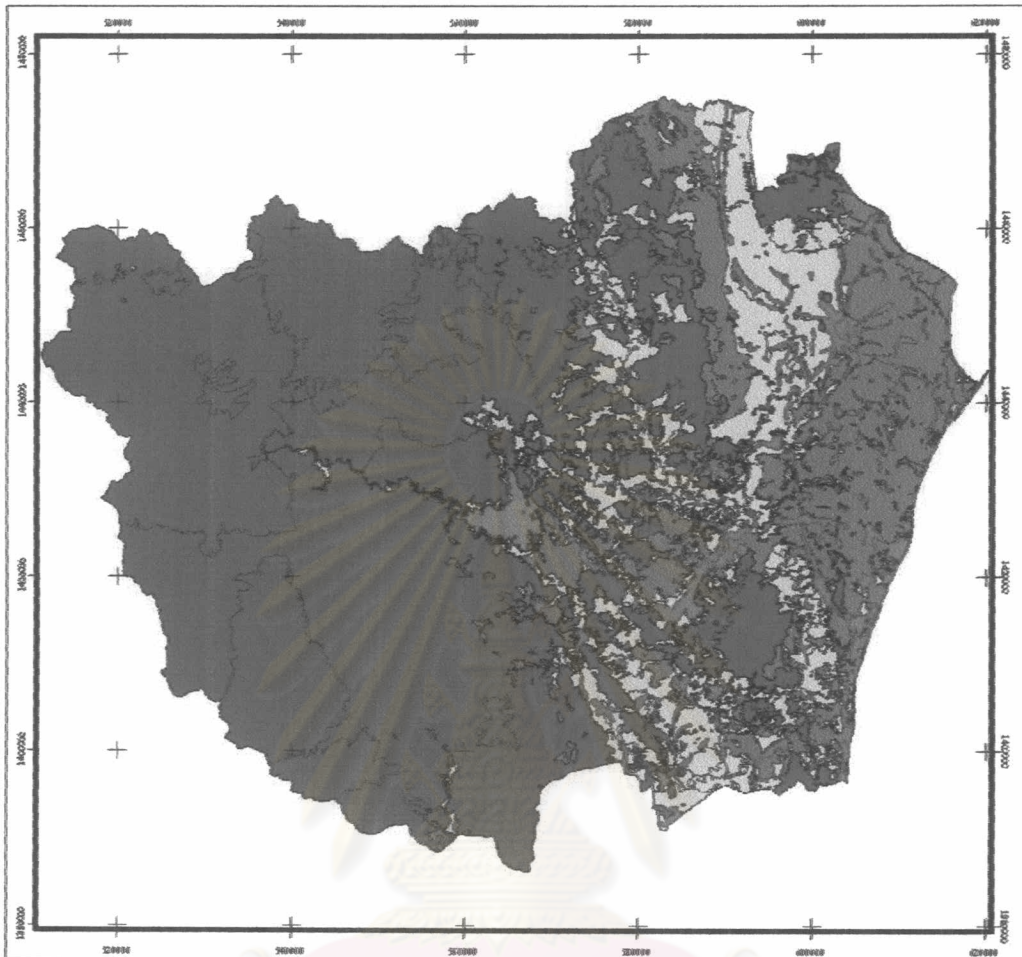
ปี 2533 มีพื้นที่เกษตรกรรม 2,704.50 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 54.14 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญคือ นาข้าว พืชไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้น และพืชผัก พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ อ.ท่ายาง อ.บ้านลาด อ.เขาย้อย อ.เมือง อ.ชะอำ และ อ.บ้านแหลม จากตาราง 4.3 ในปี 2534 จังหวัดเพชรบุรี มีการถือครองที่ดินทางการเกษตรทั้งสิ้น 667,667 ไร่ คิดเป็นร้อยละของพื้นที่จังหวัด โดยแบ่งเป็นที่อยู่อาศัยร้อยละ 4.51 พื้นที่ทำนาร้อยละ 49.31 พืชไร่ร้อยละ 23.21 ไม้ผลและไม้ดอกร้อยละ 1.37 ที่เลี้ยงสัตว์ร้อยละ 1.20 และที่รกร้างว่างเปล่าร้อยละ 5.32

3) พื้นที่ชุมชนและสถานที่ราชการ

มีพื้นที่ 33.64 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 0.54 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยมีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนอย่างความหนาแน่น อ.เมืองเพชรบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ และศูนย์กลางเศรษฐกิจการพาณิชย์ที่สำคัญ ส่วนชุมชนชนบทกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่การเกษตรที่สำคัญและที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรีที่ไหลผ่านอ.แก่งกระจาน อ.ท่ายาง อ.เมือง และอ.บ้านแหลม ส่วนทางการตั้งถิ่นฐานตามริมเส้นทางถนนสายหลักที่สำคัญ ได้แก่ ถนนเพชรเกษม ซึ่งตัดผ่านจังหวัดเพชรบุรีในแนวทิศเหนือใต้ เชื่อมต่อจ.เพชรบุรี กับจ.ราชบุรี และจ.ประจวบคีรีขันธ์ ส่วนอำเภออื่นๆ เช่น อ.ชะอำ เป็นชายหาดที่มีชื่อเสียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ จึงมีการตั้งชุมชนประมงและการท่องเที่ยว ส่วนในอ.แก่งกระจานและอ.หนองหญ้าปล้อง การตั้งชุมชนมีอยู่เบาบาง เนื่องจากถนนยังเข้าถึงไม่สะดวก

4) พื้นที่อื่น ๆ

มีพื้นที่ 116.54 ตารางกิโลเมตรคิดเป็นร้อยละ 1.87 ของพื้นที่ทั้งหมด ได้แก่ ทุ่งหญ้า สลับไม้พุ่มเตี้ยๆ ที่ว่างเปล่าไม่มีใช้ประโยชน์ ได้แก่ พื้นที่ในบริเวณที่ราบติดต่อกับชายฝั่งทะเล ในเขต อ.บ้านแหลม อ.เมืองเพชรบุรี อ.ท่ายาง จนถึงอ.ชะอำ บางพื้นที่ขาดแคลนแหล่งน้ำในการทำเกษตร (ผังแผนที่ 4.1 ตาราง4.1และ 4.2)

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น จังหวัดเพชรบุรี

แผนที่ 4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2533

- สัญลักษณ์**
- พื้นที่เกษตรกรรม
 - พื้นที่ชุมชน และสถานศึกษา
 - พื้นที่ป่าไม้
 - แหล่งน้ำ
 - พื้นที่อื่น ๆ

ที่มา : กรมที่ดิน

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.1 การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดเพชรบุรี ปี 2533

เกษตรกรรม	ประเภทการใช้ที่ดิน	พื้นที่ ตร.กม.	สัดส่วนพื้นที่จังหวัด
พื้นที่จังหวัด		6225.18	100.00
นาข้าว	นา	563.79	9.06
พืชไร่	พืชไร่ผสม	71.39	1.15
	อ้อย	236.8	3.80
	สับปะรด	868.3	13.95
	ข้าวโพด	37.21	0.60
	พืชผัก	19.37	0.31
ไม้ผลไม้ยืนต้น	ไม้ผลผสม	767.03	12.32
	มะพร้าว	48.85	0.78
ประมง	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง	91.76	1.47
	ป่าไม้		
	ป่าไม่ผลัดใบ	2972.94	47.76
	ป่าชายเลน	5.48	0.09
	ป่าผลัดใบ	20.48	0.33
	ป่าเบญจพรรณ	360.94	5.80
	ป่าแดงหรือป่าเต็งรัง	10.66	0.17
ชุมชน	ตัวเมืองและย่านการค้า	15.8	0.25
	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	8.48	0.14
	โรงงานอุตสาหกรรม	9.36	0.15
พื้นที่อื่น ๆ	ไม้พุ่ม หรือทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม	99.72	1.60
	แหล่งน้ำ	6.17	0.10
	พื้นที่ไม่ได้จำแนก	10.65	0.17

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ตาราง 4.2 สัดส่วนพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี ปี 2533

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ปี 2533	พื้นที่ ตร.กม.	พื้นที่(ไร่)	สัดส่วนพื้นที่จังหวัด
เกษตรกรรม	2,704.50	1,690,312.50	43.44
ป่าไม้	3,370.50	2,106,562.50	54.14
ชุมชนและเมือง	33.64	21,025.00	0.54
พื้นที่อื่น ๆ	116.54	72,837.50	1.87
รวมพื้นที่	6,225.18	3,890,737.50	100.00

ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน

4.1.2 การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2544

1) พื้นที่ป่า

พื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดเพชรบุรี มีประมาณ 3,811.66 ตร.กม. หรือ 2,382,287.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 61.23 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ป่าไม้จากการจำแนกจากการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี พ.ศ. 2543 ป่าไม้ที่มีพื้นที่มากที่สุดคือ ป่าเบญจพรรณ มีพื้นที่ 2,439.7 ตร.กม.คิดเป็นร้อยละ 71.96 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด รองลงมาคือ ป่าดงชัน มีพื้นที่ 838.2 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 24.72 ของพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมด มีพื้นที่ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าที่ยังอุดมสมบูรณ์มีเทือกเขาสูงอยู่ในแนวเทือกเขาตะนาวศรี พื้นที่ป่าอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานซึ่งมีพื้นที่ 1,821,875 ไร่ ส่วนป่าชายเลน มีพื้นที่ 57.8 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 1.70 ของพื้นที่ป่าทั้งหมด ดังตาราง 4.5

2) พื้นที่เกษตรกรรม

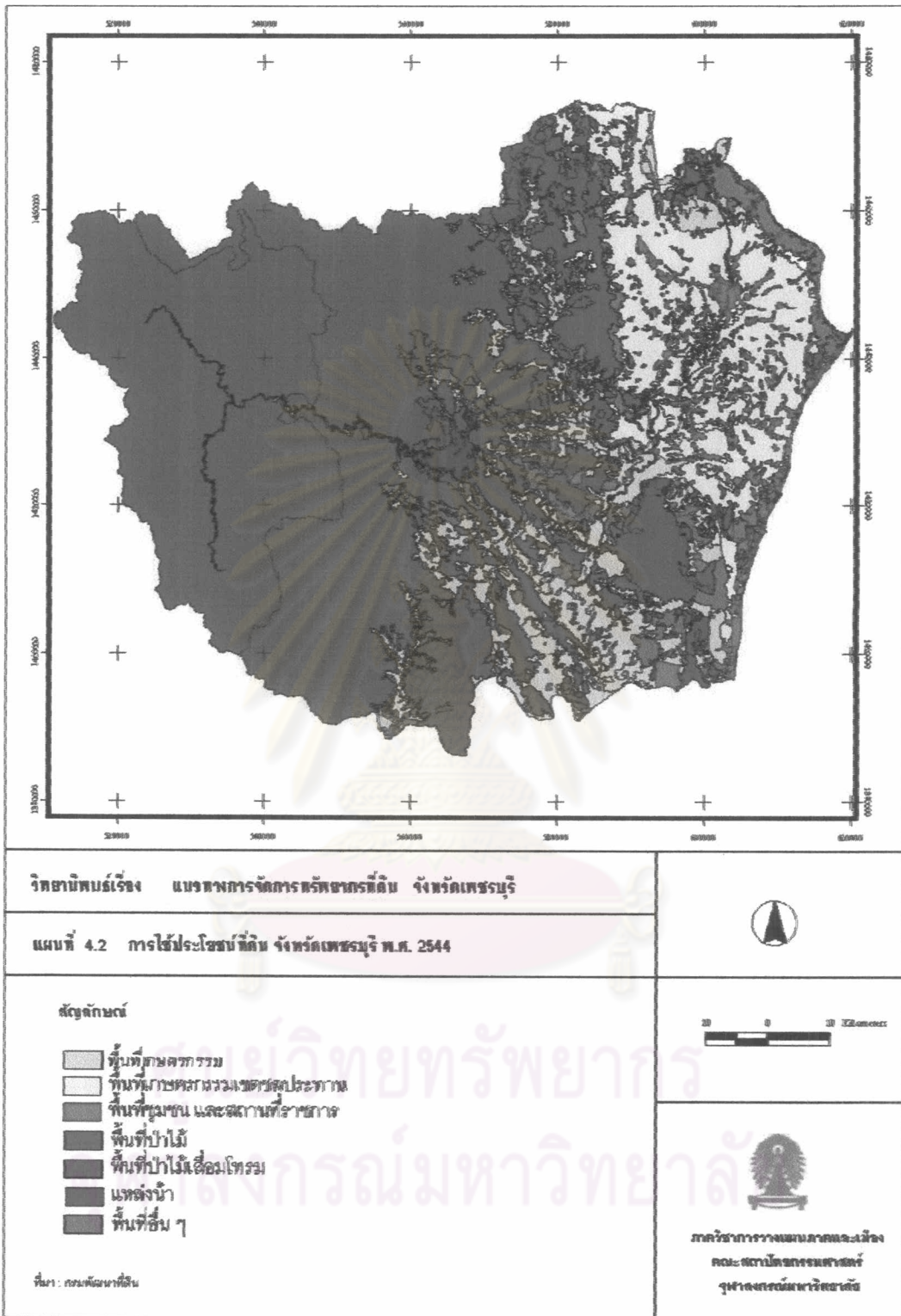
พื้นที่เกษตรกรรมมีจำนวน 1,703.11 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 27.36 ของพื้นที่จังหวัด พ.ศ.2545 พื้นที่ถือครองทางการเกษตรมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 859,557 ไร่ เป็นพื้นที่ทำนา คิดเป็นร้อยละ 58.12 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด โดยอำเภอเมืองเพชรบุรีมีพื้นที่ทำนามากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 22.03 ของพื้นที่ทำนาทั้งจังหวัด การทำไร่ 15.38 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด โดยอำเภอท่ายางมีพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.7 ของพื้นที่ทำไร่ทั้งจังหวัด ไม้ผลไม้ยืนต้น 18.63 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด โดยอำเภอท่ายางมีพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.7 ของพื้นที่ไม้ผลไม้ยืนต้นทั้งจังหวัดส่วนพื้นที่การเกษตรอื่น ๆ มีพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 7.84 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ดังตาราง 4.6

3) พื้นที่ชุมชนและสถานที่ราชการ

พ.ศ. 2544 มีพื้นที่เขตชุมชนและสถานที่ราชการ 251.03 ตร.กม. คิดเป็นร้อยละ 4.05 ของพื้นที่ทั้งหมด เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2533 คิดเป็นร้อยละ 3.51 ของพื้นที่สามารถจำแนกสัดส่วนพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ที่ชุมชนและหมู่บ้าน 70.1 ของพื้นที่ ย่านตัวเมืองและย่านการค้า 5.45 ของพื้นที่ ย่านอุตสาหกรรม 1.45 ของพื้นที่ สถานที่ราชการและสถาบัน 9.50 ของพื้นที่ สถานที่ท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ 18.46 ของพื้นที่ โครงการที่ดินจัดสรร 5.86 ของพื้นที่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่อื่น ๆ เช่น สุสานและป่าช้า

4) พื้นที่อื่น ๆ

พ.ศ. 2544 มีพื้นที่ 992.49 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 15.49 ของพื้นที่จังหวัดทั้งหมด เพิ่มขึ้นจากปี 2533 คิดเป็นร้อยละ 13.66 ของพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่แหล่งน้ำ ทุ่งหญ้า ไม้พุ่ม ไร่ร้าง เหมืองแร่ร้าง ซึ่งกลายสภาพเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า กลายเป็นพื้นที่ไม่มีการใช้ประโยชน์ (ดังแผนที่ 4.2 และตาราง 4.3 และ 4.4)

ตาราง 4.3 การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดเพชรบุรี ปี 2544

ประเภทการใช้ที่ดิน	การจำแนกประเภท	พื้นที่ ตร.กม.	สัดส่วนพื้นที่จังหวัด
รวมพื้นที่จังหวัด		6,225.18	100%
นาข้าว	นา	61.42	0.99
	นาในเขตชลประทาน	738.9	11.87
พืชไร่	นาไร่ร้าง	7.69	0.12
	พืชไร่ผสม	43.21	0.69
	อ้อย	140.51	2.26
	อ้อย เขตชลประทาน	0.2	0.00
	สับปะรด	211.11	3.39
	ปอ	1.32	0.02
	ปาล์มน้ำมัน	0.89	0.01
ไม้ผลไม่ยืนต้น	ยูคาลิปตัส	2.72	0.04
	สนประดิพัทธ์	0.5	0.01
	กระถิน	0.63	0.01
	พืชผัก	0.43	0.01
	ไร่ร้าง	17.01	0.27
	ไม้ผลผสม	236.91	3.81
	ไม้ผลผสม เขตชลประทาน	92.96	1.49
	มะพร้าว	26.27	0.42
	มะพร้าว เขตชลประทาน	5.61	0.09
	ส้ม	0.18	0.00
ปศุสัตว์	มะม่วง	17.64	0.28
	ฝรั่ง	0.42	0.01
	มะละกอ	0.23	0.00
	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.43	0.01
	โรงเลี้ยงสุกร	0.22	0.00
	ประมง		
	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำร้าง	0.09	0.00
	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม	12.14	0.20
	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	0.42	0.01
	สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง	23.31	0.37
ป่าไม้	นาเกลือ	59.74	0.96
	ป่าดิบแล้ง	1353.87	21.75
	ป่าไม้ผลัดใบเสื่อมโทรม	3.13	0.05
	ป่าชายเลน	29.99	0.48
	ป่าผลัดใบเสื่อมโทรม	221.01	3.55
	ป่าเบญจพรรณ	2093.89	33.64
	ป่าแดงหรือป่าเต็งรัง	33.25	0.53
	สวนป่าผสม	72.93	1.17
	สวนป่าเสื่อมโทรม	0.46	0.01
	ไผ่	1.09	0.02
ชุมชน	สัก	2.04	0.03
	ตัวเมืองและย่านการค้า	13.68	0.22
	โครงการที่ดินจัดสรร	14.72	0.24
	หมู่บ้านชาวไทยบนพื้นที่ราบ	175.33	2.82
	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	23.85	0.38
	สนามบิน	0.32	0.01

ตาราง 4.3 (ต่อ)

	โรงงานอุตสาหกรรม	3.64	0.06
	สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ	0.99	0.02
	สนามกอล์ฟ	17.49	0.28
	สุสานป่าช้า	1.02	0.02
พื้นที่อื่น ๆ	ทุ่งหญ้า	13.96	0.22
	ไม้พุ่ม หรือทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม	278.91	4.48
	พื้นที่ลุ่ม	16.3	0.26
	เหมืองแร่ร้าง ,บ่อลูกรัง	3.28	0.05
	เหมืองแร่	1.03	0.02
	แหล่งน้ำ	81.57	1.31
	พื้นที่ไม่ได้จำแนก	64.32	1.03

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

ตาราง 4.4 สัดส่วนพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี ปี 2544

การใช้ประโยชน์ดิน ปี 2544	พื้นที่ ตร.กม.	พื้นที่(ไร่)	สัดส่วนพื้นที่จังหวัด
เกษตรกรรม	1,703.11	1,064,443.75	27.36
ป่าไม้	3,811.66	2,382,287.50	61.23
ชุมชนและเมือง	251.04	156,900.00	4.03
พื้นที่อื่น ๆ	459.37	287,106.25	7.38
รวมพื้นที่	6,225.18	3,890,737.50	100.00

ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน

ตาราง 4.5 การใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้จังหวัดเพชรบุรี ปี พ.ศ. 2545

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	ตารางกิโลเมตร	พื้นที่ (ไร่)
รวมพื้นที่จังหวัด	6,220.8	3,888,000.0
ป่าดงดิบ	838.2	523,875.0
ป่าเบญจพรรณ	2,439.7	1,524,812.5
ป่าชายหาด	0.3	187.5
ป่าไผ่	0.9	562.5
ป่าชายเลน	57.8	36,125.0
รวมพื้นที่ป่าธรรมชาติ	3,336.9	2,085,562.5
พื้นที่สวนป่า	25.7	16,062.5
พื้นที่ป่าฟื้นฟูตามธรรมชาติ	27.4	17,125.0
รวมพื้นที่ป่าไม้	3,390.0	2,118,750.0
พื้นที่ไม่ใช่ป่า	2,830.8	1,769,250.0

ที่มา : สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย พ.ศ. 2545 กองแผนงานและสารสนเทศ กรมป่าไม้

ตาราง 4.6 มีพื้นที่ถือครองที่ทำเกษตรแยกเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2545 ดังนี้

หน่วย : ไร่

อำเภอ	ทำนา	ทำไร่	ไม้ผลไม่ยืนต้น	การเกษตรอื่น ๆ	รวม
เมืองเพชรบุรี	110,088.00	-	2,599.00	3,678.00	116,365.00
บ้านแหลม	25,929.75	-	5,635.00	19,580.25	51,145.00
บ้านลาด	78,607.25	3,145.25	4,937.00	972.25	87,661.75
ชะอำ	63,332.75	41,429.00	16,820.00	10,215.75	131,797.50
เขาย้อย	108,684.50	208.50	3,645.00	6,127.25	118,665.25
ท่ายาง	71,527.00	47,244.75	72,005.00	3,916.75	194,693.50
หนองหญ้าปล้อง	12,634.00	13,232.75	15,103.00	8,083.00	49,052.75
แก่งกระจาน	28,842.50	27,012.75	39,424.00	14,897.00	110,176.25
รวม	499,645.75	132,273.00	160,168.00	67,470.25	859,557.00

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบุรี

4.1.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2533 ถึง 2544

1) พื้นที่ป่า เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง พบว่า พ.ศ. 2533 มีพื้นที่ป่าไม้ 2,704.50 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 53.92 ของพื้นที่จังหวัด พ.ศ. 2544 มีพื้นที่ 3851.36 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 62.07 ของพื้นที่จังหวัด พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ.2533 คิดเป็น 8.15 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ป่าทั้งหมด ปัจจัยที่ทำให้มีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการรณรงค์การปลูกป่าของภาครัฐ และประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ สามารถตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ โครงการปลูกป่า เพื่อเพิ่มพื้นที่ป่า และการอนุรักษ์พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อทำให้กลับมา มีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งป่าบกในบริเวณตอนกลางของจังหวัด และป่าชายเลน บริเวณริมชายฝั่งทะเลอำเภอบ้านแหลม พื้นที่ป่าชายเลนที่สำคัญ คือ ป่าปากทะเล และป่าบ้านแหลม

2) พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่เกษตรกรรมมีพื้นที่ลดลงจากพ.ศ. 2533 คิดเป็นสัดส่วนลดลงร้อยละ 16.76 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ เช่น ชุมชนที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรมและการบริการ อุตสาหกรรม ที่เข้ามาแทนที่พื้นที่เกษตรกรรม โดยบางแห่งมีสภาพทิ้งร้างเนื่องจากพื้นที่เสื่อมโทรม หรือดินมีปัญหาไม่สามารถทำการเกษตรได้อีก ซึ่งส่งผลให้พื้นที่การเกษตรลดลง แต่พื้นที่เกษตรกรรมก็ได้ย้ายพื้นที่ไปยังพื้นที่แห่งใหม่ที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่าพื้นที่เดิม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ทางด้านทิศตะวันตกของจังหวัด

โดยสาขาเกษตรกรรมที่สำคัญ เป็นด้านกสิกรรม เช่น การทำนา ใช้นาปีและนาปรัง ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง และอ้อย การทำสวนผักและสวนผลไม้ นอกจากนี้

ยังมีการทำฟาร์มปศุสัตว์และการประมงอีกด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เป็นการทำเกษตรกรรมเพื่อการค้ามากขึ้น ทำให้ต้องมีการเตรียมพื้นที่และมีการลงทุนในพื้นที่สูง เนื่องจากการทำเกษตรกรรมเป็นการทำในพื้นที่เล็ก ซึ่งเป็นของเกษตรกรเอง

3) พื้นที่ชุมชนและสถานที่ราชการ พื้นที่ชุมชนและสถานที่ราชการ มีพื้นที่เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2533 คิดเป็นร้อยละ -0.06 เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ทั้งตามธรรมชาติและการอพยพย้ายถิ่น ตลอดจนการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐานและเกิดแหล่งชุมชน ย่านการค้าแหล่งท่องเที่ยว และพื้นที่อุตสาหกรรมเกิดเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาที่มีเข้ามาอย่างต่อเนื่องในพื้นที่

4) พื้นที่อื่น ๆ มีพื้นที่เพิ่มขึ้นจากพ.ศ. 2533 คิดเป็นร้อยละ 13.66 พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ไม้พุ่มและทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม เนื่องจากลักษณะดินไม่เหมาะต่อเพาะปลูกมีแหล่งน้ำไม่เพียงพอสำหรับ ทำการเกษตร หรือเป็นพื้นที่ที่ร้าง เช่น เหมืองแร่ร้าง ไร่ร้าง พื้นที่ลุ่ม เป็นต้นดังตาราง 4.7

ตาราง 4.7 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่างปี พ.ศ. 2533 ถึง 2544

ประเภท	ปี 2533		ปี 2544		การเปลี่ยนแปลง 2533/2544
	พื้นที่ ตร.กม	ร้อยละ	พื้นที่ ตร.กม	ร้อยละ	
เกษตรกรรม	2,704.50	43.44	1703.11	27.36	-1,001.39
ป่าไม้	3,370.50	54.14	3811.66	61.23	441.16
ชุมชนและเมือง	33.64	0.54	251.04	4.03	217.40
พื้นที่อื่น ๆ	116.54	1.87	459.37	7.38	342.83
รวมพื้นที่	6,225.18	100	6225.18	100	

ที่มา: จากการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ศึกษา

4.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดเพชรบุรี

1) ปัจจัยทางด้านกายภาพ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ สมรรถนะของดินในจังหวัดเพชรบุรี และปริมาณน้ำฝน ดังนี้

(1) **สมรรถนะดิน** การศึกษาสมรรถนะดินของกรมพัฒนาที่ดิน สามารถจำแนกชุดดินในจังหวัดเพชรบุรีได้จำนวน 32 ชุดดิน (ดังตาราง 4.8) โดยสามารถแบ่งลักษณะของดินในจังหวัดเพชรบุรีออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ (ดังแผนที่ 4.3)

- ดินในเขตที่ราบชายฝั่งทะเล ตอนบนของพื้นที่มีลักษณะดินเป็นดินเหนียว ส่วนตอนล่างดินเลนเป็นดินร่วนปนทราย สามารถแบ่งออกได้ดังนี้ คือ ดินในเขตที่ราบชายฝั่งทะเลตอนบน ดินส่วนใหญ่เป็นดินมีเป็นดินเหนียว และดินเหนียวปนดินเลนจนถึงดินเลน เป็นพื้นที่ดินตะกอนพัดพาของแม่น้ำและจากทะเล พบบริเวณที่ราบลุ่มตามชายฝั่งทะเลหรือน้ำท่วมเป็นบางครั้งและบริเวณชวากทะเล เป็นดินลึก ดินความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติปานกลาง-สูง มีการระบายดินเร็ว มีน้ำขังในช่วงฤดูฝนนาน 4-5 เดือน ชั้นบนเป็นกรดมากและเค็มจัด ปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่ทำนา และยกร่องปลูกพืชผักผลไม้ ไม่เหมาะที่จะปลูกไม้ผลและไม่ยืนต้น เนื่องจากมีน้ำขังนาน ชุดดินเหล่านี้พบในพื้นที่ อ.บ้านแหลม อ.เมือง บริเวณตำบลหาดเจ้าสำราญ จนถึงอำเภอท่ายางในส่วนพื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเลชุดดินในเขตนี้ได้แก่ ชุดดินท่าจีน สมุทรปราการ เป็นต้น

- ดินในเขตที่ราบชายฝั่งทะเลตอนล่าง มีลักษณะ ดินชั้นบนเป็นดินร่วนปนดินทรายและส่วนดินล่างเป็นดินเหนียวปนดินทราย หรือดินร่วนปนดินเหนียว มีลักษณะเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติของดินต่ำ-ต่ำมาก ดินเป็นดินลึกมีการระบายน้ำดี มีปัญหาเนื้อดินเป็นทรายจัดน้ำซึมผ่านชั้นดินได้เร็วมากและดินอุ้มน้ำต่ำ บางแห่งดินเป็นกรดจัดมากและเค็มจัด มีคราบเกลือลอยอยู่บนหน้าดิน ปลูกพืชไม่ขึ้น ในฤดูฝนมีน้ำขังนาน 6-8 เดือน ปัจจุบันเป็นที่รกร้างว่างเปล่า บางแห่งใช้ในการทำนา บางแห่งใช้ในการขุดบ่อเลี้ยงปลา ในพื้นที่ อ.ชะอำ อ.ท่ายาง ชื่อชุดดินที่พบได้แก่ ชุดดินหัวหิน ชุดดินหุบ ชุดดินหุบกระพง ชุดดินชะอำ ชุดดินลัดหีบ ชุดดินหัวหิน เป็นต้น

- ดินในเขตที่ราบตอนกลางของจังหวัด มีลักษณะเนื้อดินเป็นดินร่วนบางแห่งเป็นดินร่วนปนทราย หรือดินร่วนปนดินเหนียวปนดินทราย เป็นลักษณะดินที่เกิดจากตะกอนลำน้ำพัดพา เป็นพื้นที่ราบเรียบตามลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ดินเป็นดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว - ค่อนข้างเร็ว มีน้ำขังในช่วงฤดูฝน นาน 3-5 เดือน บางแห่งดินเป็นดินเหนียวจัด และเป็นกรดจัดมาก พื้นที่เหมาะสมในการทำนาเป็นส่วนใหญ่ ชุดดินเหล่านี้พบที่ อ.เมือง อ.เขาชัย อ. บ้านลาด และ อ.ท่ายาง ชุดดินที่พบได้แก่ ชุดดินเพชรบุรี ชุดดินเพ็ญ ชุดดินรังสิต ชุดดินวัฒนา ชุดดินชัยนาท ชุดดินราชบุรี ชุดดินนครปฐม ชุดดินเรณู ชุดดินชลบุรี เป็นต้น

• ดินในเขตพื้นลาดชันและภูเขา เนื้อดินมีการผสมของดินหลายชนิดสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ถึงเนินเขามีความชันประมาณ 6-35 เปอร์เซ็นต์ ดินมีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ดินเป็นดินตื้น มีการระบายน้ำดี บางพื้นที่มีหินใล่กระจายหรือกรวดลูกรังประปรายอยู่ในชั้นดินมาก พื้นที่บางแห่งมีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ขึ้นอยู่กับความลาดเลขของพื้นที่ ชุดดินเหล่านี้พบอยู่ในอ.แก่งกระจาน อ.หนองหญ้าปล้อง อ.ท่ายาง อ.เขาย้อย ชุดดินในเขตนี้ได้แก่ ชุดดินที่ลาดเชิงเขาและชุดดินผสม ชุดดินเพ็ญ ชุดดินท่ายาง ชุดดินลาดหญ้า เป็นต้น

(2) ปริมาณน้ำฝน จังหวัดเพชรบุรีสามารถแบ่งพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนที่ตก ในปี 2538 แสดงพื้นที่ที่มีปริมาณฝนตกมาก คือ ในพื้นที่ทางด้านทิศตะวันตกสุดของจังหวัด โดยมีปริมาณน้ำฝนตกมากที่สุดเท่ากับ 1,400 มิลลิเมตรต่อปี อยู่ใน ต.ห้วยแม่เพรียง อ.แก่งกระจาน และค้อย ๆ ลดลงเรื่อย เมื่อเข้ามาจนถึงตอนกลางของพื้นที่ จนถึงระดับปริมาณน้ำฝนตกเฉลี่ย 600 มิลลิเมตรต่อปี ในบริเวณอำเภอ บ้านลาด ท่ายาง แก่งกระจาน และค้อยเพิ่มขึ้นเมื่อพื้นที่เข้าใกล้กับชายฝั่งทะเล ทำให้พื้นที่ในจังหวัดได้รับปริมาณน้ำฝนไม่เท่ากันเนื่องจากทางด้านทิศตะวันตกเป็นพื้นที่ป่าไม้ และได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดเข้ามาในฤดูฝน ทำให้มีปริมาณฝนตกในพื้นที่มาก พื้นที่ในจังหวัดเพชรบุรีจึงมีปริมาณฝนตกในพื้นที่แตกต่างกัน ซึ่งปริมาณน้ำฝนจะมีผลต่อการเกษตรกรรมของคนในพื้นที่ ได้แก่ การทำนาข้าว การทำไร่ และการเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น

(3) ภัยธรรมชาติ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินใน จ.เพชรบุรีทั้งที่อยู่อาศัย และพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชน โดยภัยธรรมชาติที่เกิดใน จ.เพชรบุรี ได้แก่ ภัยแล้ง และ น้ำท่วม

• ปัญหาน้ำท่วม สาเหตุหลักพบว่าเป็นจากฝนที่ตกหนักซึ่งได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และพายุหมุน นอกจากนี้ลักษณะภูมิประเทศของกลุ่มน้ำและปัจจัยที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การใช้ที่ดิน ทางหลวงแผ่นดิน เขื่อน คันกั้นน้ำ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อชนิดและความรุนแรงของอุทกภัย จากการศึกษาของอรอนงค์ พิณีจิวฒานานท์ เรื่อง การทำแผนที่ความเสี่ยงต่ออุทกภัยในกลุ่มน้ำเพชรบุรี ได้แบ่งพื้นที่เสี่ยงภัยในกลุ่มน้ำเพชรบุรีแบ่งเป็น 5 เขต ได้แก่ เขตที่ 1 เนินตะกอนรูปพัดตอนบนหรือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงต่อน้ำท่วมฉับพลัน น้ำหลากมีรอบการเกิดทุก 2 ปี เขตที่ 2 เนินตะกอนรูปพัดตอนล่าง หรือบริเวณเขตที่มีความเสี่ยงต่อน้ำท่วมฉับพลันปานกลาง เขตที่ 3 ที่ราบชายฝั่ง เกิดขึ้น 1 ครั้งในทุก ๆ 2 ปี เขตที่ 4 ที่ราบน้ำ

ตาราง 4.8 ชื่อชุดดินในจังหวัดเพชรบุรี ปี 2545

ชุดดิน	ลักษณะทางกายภาพของดิน	วัตถุประสงค์กำเนิด	แหล่งที่พบ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ข้อจำกัดของดิน	ความเหมาะสมในการปลูกพืช	พืชที่เหมาะสมกับชุดดิน
ชุดดิน 1 วัฒนา	เนื้อดินเป็นดินเหนียวจัด ส่วนมากมีสีสีดำ	เกิดจากตะกอนลำนํ้าบริเวณเทือกเขาหินปูน	พบในพื้นที่ราบลุ่ม ตั้งแต่ที่ราบนํ้าท่วม ถึงลาดตะพัก ลํ้านาระดับต่ำ	ปานกลาง - สูง	ดินเหนียวจัด การไถพรวนลำบาก ดินลึก มีนํ้าถึงนาน 3-4 เดือน	พื้นที่มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกข้าว และพืชไร่ได้ในช่วงนอกฤดูถ้ามีแหล่งนํ้าเพียงพอ	อ้อย ฝ้าย ส้มเขียวหวาน ขนุน
ชุดดิน 3 สมุทรปราการ และ บางกอก	เนื้อดินเป็นดินเหนียว ดินลึก ระบายนํ้าเร็ว	ดินตะกอนลํ้านํ้า	ที่ราบลุ่มหรือที่ราบเรียบ และที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล	ปานกลาง ดินเป็นกรดปานกลาง ถึงเป็นกรดเล็กน้อย	ระบายนํ้าเร็ว มีนํ้าถึงในช่วงฤดูฝน นาน 4-5 เดือน	ปัจจุบันใช้เป็นพื้นที่ทำนา และยกร่องปลูกผักและผลไม้อื่นๆที่ไม่เหมาะสมที่จะปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น เนื่องจากมีนํ้าขังนาน	ถั่ว อ้อย ฝ้าย ส้มเขียวหวาน มะพร้าว ส้มโอ ปาล์มนํ้ามัน ข้าวฟ่าง
ชุดดิน 4 ชัยนาท และ ราชบุรี	ดินเหนียว มีก้อนปูนปน เป็นก้อนสารเคมีสะสม พวกเหล็ก และแมงกานีส ในดินชั้นล่าง	พบในที่ราบลุ่มและที่ราบลุ่มระหว่างคันดินกันลํ้านํ้า กับลาดตะพักลํ้านํ้าค่อนข้างใหม่	สภาพพื้นที่ราบลุ่มราบเรียบเกือบถึงราบเรียบ	ปานกลาง ค่า pH 5.5-6.5	การระบายนํ้าค่อนข้างเร็ว ถึงเร็ว มีนํ้าถึง 4-5 เดือน	ดินเป็นดินเหนียวก็เก็บนํ้าได้ดี เหมาะกับการทำนา ส่วนฤดูแล้งสามารถปลูกพืชผักและพืชไร่ได้	ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย มะละกอ มะม่วง ฝรั่ง ข้าว ฟ่าง ถั่ว
ชุดดิน 7 นครปฐม	ดินเหนียวสีน้ำตาล	ตะกอนลํ้านํ้า	พื้นที่ราบเรียบ	ปานกลาง pH 6.0-7.0	ดินลึก การระบายนํ้าค่อนข้างเร็ว	เหมาะในการทำนามากกว่าทำไร่	ข้าว ข้าวโพด ฝ้าย มะละกอ มะม่วง ฝรั่ง ข้าว ฟ่าง

ตาราง 4.8 ชื่อชุดดินในจังหวัดเพชรบุรี ปี 2545 (ต่อ)

ชุดดิน	ลักษณะทางกายภาพ ของดิน	วัตถุประสงค์กำเนิด	แหล่งที่พบ	ความอุดม สมบูรณ์ของดิน	ข้อจำกัดของดิน	ความเหมาะสมในการปลูกพืช	พืชที่เหมาะสม กับชุดดิน
ชุดดิน 10 รังสิต	ดินเหนียว ดินสีดํา		ที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล	ดํา pH 4.5	ดินลึก การระบายน้ำเร็ว เป็นกรดจัด มีน้ำขังนาน 6-7 เดือน	เหมาะในการทำนามากกว่าปลูก อย่างอื่น	ข้าว ข้าวโพด ถั่ว ฝ้าย ส้มเขียวหวาน ส้มโอ
ชุดดิน 11 รังสิต	ดินเหนียว ดินชั้นบนมีสี เทา ดินล่างเป็นสีเทา		พบในบริเวณที่ราบชายฝั่ง ทะเลและที่ราบลุ่มภาค กลาง	ค่อนข้างดํา	ดินลึก มีการระบายน้ำเร็ว ดินเป็นกรดจัดมาก ถึงเป็น กรดจัด	เหมาะในการทำนามากกว่าปลูก อย่างอื่น หรือการทำไร่สวน ผสม	ข้าว ข้าวโพด ปาล์มน้ำมัน มะม่วง
ชุดดิน 12 ท่าจีน	เป็นดินเหนียว หรือดิน ร่วนเหนียวปนทรายแป้ง แต่มีลักษณะเป็นดินเลน	การทับถมของ ตะกอนล้นน้ำทะเล	บริเวณที่ราบน้ำท่วมถึง และบริเวณชกจากทะเลเป็น ดินลึก มีลักษณะพื้นที่เป็น ป่าชายเลน	สูง	มีการระบายน้ำเร็วมาก เป็นดินเค็มจัด ดินเป็นกรด ถึงกรดปานกลาง	มีศักยภาพไม่เหมาะสมในการ เพาะปลูกพืช แต่มีศักยภาพใน การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง	ข้าว มะพร้าว
ชุดดิน 17 เรณู	เนื้อดินบนเป็นพวกดินร่วน ปนทราย หรือดินร่วนสี น้ำตาล ดินล่างเป็นดินร่วน เหนียวปนทราย	เกิดจากตะกอนล้น น้ำ	พื้นที่ราบเรียบ บริเวณลาด ตะพักล้นน้ำระดับดํา	ดํา	ดินลึกมาก มีการระบายน้ำ ค่อนข้างเร็ว มีปัญหาการ แช่ขังของน้ำในฤดูฝน	ใช้ทำนา บางแห่งใช้ปลูกไม้ยืนต้น	ข้าว ถั่ว ข้าวโพด ปอ มะม่วง มะละกอ มะพร้าว มะม่วง หิมพานต์
ชุดดิน 18 ชลบุรี	เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปน ทราย ดินล่างเป็นดินร่วน เหนียวปนทราย	เกิดจากตะกอนล้น น้ำ	พื้นที่ราบค่อนข้างราบเรียบ ตามลาดตะพักล้นน้ำระดับ ดํา	ค่อนข้างดํา	เป็นดินลึก การระบายน้ำ ค่อนข้างเร็ว เนื้อดินเป็นดิน ทรายหยาบ	มีศักยภาพในการทำนามากกว่า ปลูกพืชไร่	ข้าว ถั่ว ข้าวโพด ฝ้าย มะม่วง ฝรั่ง ขนุน ข้าวฟ่าง

ตาราง 4.8 ชื่อชุดดินในจังหวัดเพชรบุรี ปี 2545 (ต่อ)

ชุดดิน	ลักษณะทางกายภาพของดิน	วัตถุต้นกำเนิด	แหล่งที่พบ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ข้อจำกัดของดิน	ความเหมาะสมในการปลูกพืช	พืชที่เหมาะสมกับชุดดิน
ชุดดิน 20 หนองแก	เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายหรือดินร่วนปนดินเหนียว	เกิดจากตะกอนลำนํ้า พบบนส่วนตํ้าของสันดินริมนํ้า	พื้นที่ราบค่อนข้างราบเรียบตามลาดตะพักลํ้านํ้าระดับตํ้า	ตํ้า	ดินลึกมาก การระบายนํ้าได้ดีค่อนข้างเร็ว และมีความเค็มจัด มีคราบเกลือปรากฏที่ผิวดิน	ไม่มีความเหมาะสมในการปลูกพืชเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีปริมาณเกลืออยู่สูง	ข้าว มะขาม มะขามหวาน
ชุดดิน 21 สรรพยา เพชรบุรี	เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนดินทราย และดินเหนียวปนดินทราย	เกิดจากตะกอนลำนํ้า พบบนส่วนตํ้าของสันดินริมนํ้า	มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ	ปานกลาง ถึงค่อนข้างเร็ว	เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย ฤดูฝนนํ้าขังนาน 2-3 เดือน	มีศักยภาพในการทำนาในช่วงฤดูฝนและเหมาะสมในการปลูกพืชไร่ในช่วงฤดูแล้ง	ข้าว ถั่ว ข้าวโพดฝ้าย มะละกอ ข้าวฟ่าง
ชุดดิน 25 เพ็ญ	ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ส่วนดินล่างเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนปนดินเหนียวที่เป็นกรวดหรือดินลูกรังปะปนกันเป็นปริมาณมาก	ตะกอนลำนํ้าที่อยู่กับชั้นหินฝ	พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบตามลาดตะพักลํ้านํ้าระดับตํ้าและระดับกลาง	ตํ้า	ดินเป็นดินตื้น มีกรวดลูกรังปะปนอยู่ในชั้นดินมาก การระบายนํ้าค่อนข้างเร็ว	มีศักยภาพในการทำนาในช่วงฤดูฝนส่วนฤดูแล้งสามารถปลูกพืชไร่ระบบรากสั้นได้	ข้าวถั่ว ข้าวโพด ปาล์มนํ้ามัน เงาะ มังคุด ลองกอง
ชุดดิน 33 กำแพงแสน	เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทรายแข็ง	ดินพวกตะกอนลำนํ้า พบบนสันดินริมนํ้าเก่าและเนินตะกอนรูปพัด	พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชันประมาณ 2-12 %	ปานกลาง	ดินเป็นดินลึกมาก มีการระบายนํ้าดีถึงตํ้าปานกลาง พื้นที่มีความเสียดทานขาดนํ้าในบางปี	มีศักยภาพเหมาะสมในการปลูกพืชหลายชนิด ทั้งพืชไร่ พืชผัก และทำนาข้าว	ข้าว ถั่ว ข้าวโพด ฟาง ถั่วฝัก

ตาราง 4.8 ชื่อชุดดินในจังหวัดเพชรบุรี ปี 2545 (ต่อ)

ชุดดิน	ลักษณะทางกายภาพ ของดิน	วัตถุประสงค์กำเนิด	แหล่งที่พบ	ความอุดม สมบูรณ์ของดิน	ข้อจำกัดของดิน	ความเหมาะสมในการปลูกพืช	พืชที่เหมาะสม กับชุดดิน
ชุดดิน 36 ปราณบุรี	เนื้อดินบนเป็นดินร่วนปน ทราย ดินล่างเป็นดินร่วน ปนดินเหนียว หรือดินร่วน เหนียวปนทราย	เกิดการสลายตัว พังของหินเนื้อ หยาบ	ที่ดอนที่เป็นลูกคลื่นลอน ลาด กับลอนชันของลาน ตะพักลำน้ำระดับกลางถึง สูง มีความลาดชัน 2-5 %	ค่อนข้างต่ำถึง ปานกลาง	การระบายน้ำดี ระดับน้ำใต้ ดินอยู่ลึกกว่า 2 เมตร	มีศักยภาพในการปลูกพืชไร่ไม่ผล และไม่ยืนต้น ไม่เหมาะสมในการ ทำนา	ข้าว ข้าวโพด ข้าวฟ่าง มะละกอ ขนุน มะขามหวาน สับปะรด มะพร้าว
ชุดดิน 40 หุบกระพง และ บางตลาด	เนื้อดินเป็นดินร่วนปน ทราย ส่วนดินล่างเป็นดิน ร่วนปนดินเหนียว	ตะกอนลึกลงหรือ การพังสลายตัว ของหินเนื้อหยาบ	บริเวณพื้นที่ค่อนข้าง ราบเรียบ จนถึงพื้นที่ลาด เชิงเขา พื้นที่มีความลาด ชันประมาณ 20-35 %	ต่ำ	เป็นดินลึก มีกกระบาย น้ำดี ระดับน้ำใต้ดินอยู่ลึก กว่า 1 เมตร เนื้อดินเป็น ทรายจัด น้ำซึมผ่านชั้นดิน ได้เร็วมาก ดินชุ่มน้ำต่ำ ระดับน้ำใต้ดินต่ำมาก	มีศักยภาพในการปลูกพืช เศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ เช่น มะม่วง พืชมานต์ สับปะรด และพัฒนา เป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	มะพร้าว มะม่วง พืชมานต์ ถั่ว สับปะรด ข้าวโพด
ชุดดิน 43 หัวหิน	เนื้อดินเป็นพวกดินทราย บางแห่งมีเปลือกหอยประ ปนอยู่ในเนื้อดิน		พบบริเวณลูกคลื่นลอนลาด หรือบริเวณชายหาดทราย หรือสันทรายชายทะเลบาง บริเวณที่ลาดเชิงเขามี ความชันประมาณ 2-4 %	ต่ำมาก	เป็นดินลึก มีกกระบายน้ำ มากเกินไป	ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าละเมาะ และทุ่งหญ้า ธรรมชาติ มีศักยภาพพอในการ ปลูกทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และปลูกไม้ โตเร็วบางชนิด	

ตาราง 4.8 ชื่อชุดดินในจังหวัดเพชรบุรี ปี 2545 (ต่อ)

ชุดดิน	ลักษณะทางกายภาพ ของดิน	วัตถุต้นกำเนิด	แหล่งที่พบ	ความอุดม สมบูรณ์ของดิน	ข้อจำกัดของดิน	ความเหมาะสมในการปลูกพืช	พืชที่เหมาะสม กับชุดดิน
ชุดดิน 48 ท้ายาง	เนื้อดินส่วนใหญ่เป็นดิน ร่วนปนทราย ส่วนดินล่าง เป็นดินร่วนเหนียวปนเศษ หินหรือกรวด ก้อนกรวด ขนาดใหญ่หรือก้อนหิน กลมมน		พื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาด ถึงเป็นเนินเขา มีความลาด ชันประมาณ 3-25 %	ต่ำ	เป็นดินชั้นมาก ระดับน้ำได้ ดินอยู่ลึกกว่า 2 เมตร มี ก้อนกรวดมาก	มีศักยภาพที่ไม่เหมาะสมในการ ปลูกพืชไร่ เนื่องจากดินชั้นมาก และมีเศษหินที่ผิวหน้าดิน มี ศักยภาพในการปลูกพุ่มหญ้าเลี้ยง สัตว์	มันสำปะหลัง ข้าวโพด มะม่วง หิมพานต์
ชุดดิน 56 ลาดหญ้า	เนื้อดินตอนบนเป็นดินร่วน หรือดินร่วนปนทราย ดิน ส่วนล่างเป็นดินปนเศษหิน	หินตะกอนเนื้อ หยาบ	พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดถึง เนินเขา มีความชัน ประมาณ 6-35 %	ต่ำ	เป็นดินลึกปานกลางมีการ ระบายน้ำดี เกิดการชะล้าง พังทลายได้ง่าย	มีศักยภาพไม่เหมาะสมถึง เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ ขึ้นอยู่ กับสภาพจะละตามลาดของพื้นที่	ข้าวโพด ถั่ว มะม่วงหิมพานต์ ขนุน
ชุดดิน 61 ลาดเชิงเขา และ ชุดดินผสม	เนื้อดินมีการผสมของดิน หลายชนิด สภาพพื้นที่เป็น ลูกคลื่นถึงลอนลาดชัน	ซึ่งเกิดจากกากรูปร่าง ของหินต้นกำเนิด ชนิดต่าง ๆ	ถูกพัดพามาทับถมบริเวณ ที่ลาดเชิงเขา มีความลาด ชันประมาณ 6-20 %		การระบายน้ำดีถึงปาน กลาง มีพื้นที่ในลุ่มกระจัด กระจายทั่วไป	ความเหมาะสมในการปลูกพืช ขึ้นอยู่กับเนื้อดินและความลึก สภาพพื้นที่และความลาดเท	

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน ปี 2544

- ทะเลท่วมถึง เป็นบริเวณที่ได้รับผลกระทบจากน้ำทะเลหนุน เขตที่ 5 ที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเก่า ที่บริเวณเทศบาลเมืองเพชรบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่ออุทกภัยต่ำ เพราะเป็นพื้นที่สูงและมีการใช้มาตรการป้องกันน้ำหลาก

นอกจากนี้จังหวัดเพชรบุรีมีข้อจำกัดบางประการ ที่ส่งผลให้เกิด น้ำท่วมพื้นที่ คือ มีสิ่งกีดขวางในลำน้ำบางส่วน มีราษฎรบุกรุกทำให้แม่น้ำมีขนาดแคบลง การดูแลรักษา สภาพของแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นที่รองรับน้ำให้ไหลลงสู่ทะเลมีสภาพตื้นเขิน คลองธรรมชาติสายต่าง ๆ มีขนาดเล็กและตื้นเขินไม่สามารถระบายน้ำได้อย่างสะดวกหรือมีสิ่งกีดขวางทางระบายน้ำ ประดูระบายน้ำบริเวณคันกันน้ำเค็มของกรมชลประทานบางแห่งระบายน้ำไม่ทัน เนื่องจากหน้าและปลายท่อเป็นพื้นที่แนวปะทะ น้ำ เพราะที่ดินถูกปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ การก่อสร้างของหน่วยงานต่าง ๆ บางแห่งทำทางระบายน้ำเล็กทำให้ระบายน้ำไม่ทัน อิทธิพลการขึ้น - ลงของน้ำทะเล มีผลต่อการระบายน้ำ บริเวณพื้นที่ตอนล่างของจังหวัด เนื่องจากพื้นดินมีระดับความสูงใกล้เคียงกับระดับน้ำทะเล เวลान้ำทะเลขึ้นจะหนุนให้น้ำตอนบนไหลสู่ทะเลได้ช้า

- ปัญหาภัยแล้ง เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่การอุปโภค และบริโภคของประชาชนและพื้นที่การเกษตรในจังหวัด สาเหตุเนื่องจาก บางปีมีปริมาณฝนตกน้อย ทำให้ปริมาณการเก็บน้ำในเขื่อนเหลือน้อย สภาพอากาศที่แห้งแล้งฝนทิ้งช่วงเป็นเวลายาวนาน จนปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการจัดสรรน้ำให้กับโครงการชลประทานในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัด พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งอย่างรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นอกโครงการชลประทาน เช่น พื้นที่บางส่วน อ.หนองหญ้าปล้อง อ.แก่งกระจาน และ อ.ท่ายาง ซึ่งมีสภาพพื้นที่มีความลาดเท และดินระบายน้ำได้เร็ว หน้าดินตื้น และขาดพืชคลุมดิน ทำให้ดินแล้ง มีปัญหาต่อการปลูกพืชในฤดูแล้ง ๆ

3) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจสังคม

- การขยายตัวของประชากร ท การเพิ่มขึ้นของประชากรในพื้นที่ ทำให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรที่ดินเพิ่มขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของครัวเรือน ทำให้เกิดความต้องการที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน จำเป็นต้องหาพื้นที่เพื่อใช้ทำมาหากินเพิ่ม และทำให้พื้นที่เกษตรกรรมถูกนำไปใช้ในการขยายตัวของเขตเมือง อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ทำให้เกิดการเริ่มขยายพื้นที่เพื่อนำมาใช้ประโยชน์เข้าไปในเขตด้านทิศตะวันตกของจังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าไม้เขตอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น มีการเข้าไปตั้งถิ่นฐาน และหาพื้นที่เพื่อทำการเกษตร และเหมืองแร่ ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่เป็นอย่างมาก และสร้างผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายลงเป็นอย่างมาก

● การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเพชรบุรีมีการเติบโตของธุรกิจการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในพื้นที่ด้านชายฝั่งทะเลในอำเภอชะอำ มีการขยายตัวของธุรกิจโรงแรม บังกะโล รีสอร์ท และสนามกอล์ฟ และธุรกิจการบริการรูปแบบต่าง ๆ ที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยว พักผ่อนในจังหวัด ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพื้นที่เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ติดกับชายหาดซึ่งจะมีราคาสูงมาก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากสังคมเกษตรกรรม ทำประมงชายฝั่งเป็นหมู่บ้านที่มีการให้บริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ชายของที่ระลึก ร้านอาหาร ทำงานโรงแรม เป็นต้น นอกจากนี้ในพื้นที่เขต อ.แก่งกระจานก็มีการเพิ่มขึ้นของกิจการรีสอร์ท ซึ่งเป็นที่พักผ่อนที่ได้รับความนิยมเนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ และมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่อย่างรวดเร็ว

4) ปัจจัยการทำฟาร์ม

ลักษณะการทำเกษตรในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นแบบเกษตรกรรมน้ำฝน (Rained Agriculture) โดยอาศัยน้ำฝนในการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยพื้นที่ใดที่มีฝนตกมากก็จะได้เปรียบสามารถทำการเกษตรได้ดี และการทำการเกษตรในจังหวัดเพชรบุรีมีลักษณะของการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตมากกว่าการเกษตรแบบเข้มข้น (Intensive Framing) ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่แน่นอน และมีการขยายพื้นที่เกษตรกรรมไปเรื่อย ๆ เพื่อหาพื้นที่มาทดแทนพื้นที่เก่าที่ลดความอุดมสมบูรณ์ลง และมีขนาดเล็กลง อีกทั้งเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในด้านการทำเกษตรแบบเข้มข้น

5) ปัจจัยทางด้านการตลาด

● ราคาผลผลิต ส่งผลให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่แตกต่างกันตามราคาของสินค้าเกษตรในแต่ละปี คือถ้าปีใด มีแนวโน้มราคาของสินค้าเกษตรใดมีราคาสูง ก็จะมีการเพิ่มพื้นที่เกษตรกรรมนั้น ๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนการใช้ที่ดินตามแนวโน้มราคาสินค้า เช่น ราคาข้าว พืชไร่ เช่น อ้อยโรงงาน สับปะรด ข้าวโพด และราคาพืชผักต่าง ๆ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีรวมถึงแนวโน้มความต้องการของตลาดในอนาคตเช่น การพยายามทำการเกษตรที่มีความแตกต่างจากเดิมที่เป็นอยู่ เพื่อเป็นการพัฒนาพันธุ์พืชใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันด้านราคา และการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งมีผลทำให้รูปแบบของการใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปตลอดจนสังคมในปัจจุบันเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรม เป็นพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงจากด้านเกษตรกรรม เป็นพาณิชย์กรรม การบริการ และอุตสาหกรรม ตามรูปแบบสภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันมากขึ้น

● ราคาที่ดิน จะมีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยเฉพาะที่ดินที่อยู่ติดถนนสายสำคัญ เช่น เพชรเกษม โดยพื้นที่ติดถนนส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่เกษตรกรรมแต่เมื่อมีการประเมินราคาที่ดินในบริเวณนี้ ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น เกิดการขายที่ดินที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมจำนวนมากให้กับนายทุน และกลายมาเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมแทนพื้นที่เกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ในพื้นที่ติดชายฝั่งทะเลในอำเภอชะอำ ได้เปลี่ยนพื้นที่ว่างเปล่าไม่มีการใช้ประโยชน์เป็นที่ตั้งของสถานที่พักผ่อนตากอากาศมากมาย จนราคาที่ดินในปัจจุบันสูงมาก เนื่องจากมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง

6) ปัจจัยทางด้านนโยบายและแผนพัฒนาของรัฐ นโยบายและแผนพัฒนาจากภาครัฐ ที่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ โครงการต่าง ๆ ในระดับจังหวัดมีโครงการที่สำคัญ คือ โครงการนโยบายแปลงสินทรัพย์ให้เป็นทุน ทำให้เกิดความต้องการครองครองพื้นที่ และมีความต้องการเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่เพื่อใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้าประกันการกู้เงินมาใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป จากตาราง 4.9 การถือครองที่ดินในจังหวัดเพชรบุรี ในปี 2545 มี จำนวนพื้นที่ที่มีครอบครองทั้งสิ้น 1,135,030 ไร่ 3 งาน 38 วา คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 29.17 ของพื้นที่จังหวัด ในปี 2548 มีพื้นที่ที่มีการครอบครองทั้งหมดจำนวน 1,151,561 ไร่ 23 วา คิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 29.59 ของพื้นที่จังหวัด เพิ่มขึ้นจากปี 2545 ประมาณ 16,531 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.42 โดยอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ อำเภอหนองหญ้าปล้องมีการออกโฉนดเพิ่มขึ้น ประมาณ 9,008 ไร่ อำเภอท่ายาง 6,294 ไร่ อำเภอที่มีการออกเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดที่มีมากที่สุด คือ อำเภอชะอำจำนวน 254,680 ไร่ 1งาน 30 วา นอกจากนี้ยังมีโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้เกษตรกร

โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ทำให้เกษตรกรมีเงินทุน และเวลาในการนำใช้ในการลงทุนด้านการพัฒนาพื้นที่ และลงทุนด้านอุปกรณ์และเครื่องมือ วัตถุดิบด้าน เมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย และยากำจัดศัตรูพืชรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านการเกษตรของตนเองมากขึ้น เช่น การปรับปรุงพื้นที่เกษตรให้สามารถเพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ได้มากขึ้น

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดเพชรบุรี โดยโครงการที่สำคัญคือ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริห้วยทราย ซึ่งเป็นตำบลตั้งอยู่ในอำเภอชะอำ ที่สามารถพลิกพื้นที่แห้งแล้งให้สามารถเปลี่ยนมาเป็นพื้นที่เกษตรกรรมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีโครงการที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เหมาะสม ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมทางการเกษตร เช่น โครงการพื้นที่ชลประทาน โครงการสร้างอ่างเก็บน้ำ เพื่อการบริหารจัดการน้ำสำหรับการเกษตรให้ครอบคลุมพื้นที่อย่างทั่วถึง รวมทั้งเป็นโครงการที่สามารถจะระบายน้ำในฤดูฝนที่มีน้ำท่วมเกิดขึ้นได้อีกด้วย ซึ่งส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่ดินในด้านการทำเกษตรกรรมบนพื้นที่นั้น ๆ

ตาราง 4.9 การถือครองกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จังหวัดเพชรบุรี ปี 2545 และ 2548

อำเภอ	พ.ศ.2545			พ.ศ.2548		
เมืองเพชรบุรี						
-โฉนด	79,036 ไร่	1 งาน	57 ไร่	79,816 ไร่	2 งาน	84 ไร่
-นส.3 ก	0 ไร่	0 งาน	0 ไร่	0 ไร่	0 งาน	0 ไร่
-นส.3	4,891 ไร่	0 งาน	56 ไร่	4,891 ไร่	0 งาน	56 ไร่
เขาย้อย						
-โฉนด	86,632 ไร่	0 งาน	19 ไร่	88,495 ไร่	3 งาน	1 ไร่
-นส.3 ก	42,196 ไร่	2 งาน	95 ไร่	41,780 ไร่	2 งาน	55 ไร่
-นส.3	19,359 ไร่	0 งาน	57 ไร่	19,111 ไร่	3 งาน	79 ไร่
หนองหญ้าปล้อง						
-โฉนด	8,297 ไร่	1 งาน	78 ไร่	17,305 ไร่	1 งาน	16 ไร่
-นส.3 ก	26,686 ไร่	1 งาน	15 ไร่	26,641 ไร่	2 งาน	30 ไร่
-นส.3	21,194 ไร่	3 งาน	6 ไร่	21,176 ไร่	0 งาน	92 ไร่
ชะอำ						
-โฉนด	252,685 ไร่	3 งาน	23 ไร่	254,681 ไร่	1 งาน	30 ไร่
-นส.3 ก	37,660 ไร่	3 งาน	5 ไร่	36,806 ไร่	0 งาน	63 ไร่
-นส.3	8,936 ไร่	3 งาน	26 ไร่	8,780 ไร่	3 งาน	4 ไร่
ท่ายาง						
-โฉนด	79,583 ไร่	2 งาน	49 ไร่	85,877 ไร่	2 งาน	23 ไร่
-นส.3 ก	81,516 ไร่	0 งาน	46 ไร่	78,730 ไร่	0 งาน	10 ไร่
-นส.3	24,969 ไร่	2 งาน	56 ไร่	24,422 ไร่	3 งาน	50 ไร่
บ้านลาด						
-โฉนด	88,045 ไร่	1 งาน	33 ไร่	88,974 ไร่	3 งาน	39 ไร่
-นส.3 ก	0 ไร่	0 งาน	0 ไร่	0 ไร่	0 งาน	0 ไร่
-นส.3	11,712 ไร่	1 งาน	75 ไร่	11,270 ไร่	0 งาน	80 ไร่
บ้านแหลม						
-โฉนด	159,682 ไร่	0 งาน	62 ไร่	160,147 ไร่	1 งาน	86 ไร่
-นส.3 ก	18,382 ไร่	0 งาน	9 ไร่	18,332 ไร่	1 งาน	41 ไร่
-นส.3	16,291 ไร่	1 งาน	39 ไร่	16,234 ไร่	3 งาน	14 ไร่
แก่งกระจาน						
-โฉนด	25,030 ไร่	3 งาน	88 ไร่	26,482 ไร่	2 งาน	50 ไร่
-นส.3 ก	33,699 ไร่	2 งาน	66 ไร่	33,060 ไร่	3 งาน	44 ไร่
-นส.3	8,542 ไร่	0 งาน	78 ไร่	8,541 ไร่	3 งาน	76 ไร่
รวม	1,135,030	3	38	1,151,561	0	23

ที่มา : สำนักงานที่ดินจังหวัดเพชรบุรี

4.1.5 แนวโน้มของการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดเพชรบุรีในอนาคต

1) **แนวโน้มของการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านป่าไม้** การใช้ที่ดินด้านป่าไม้ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่อนุรักษ์ มีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการบุกรุกพื้นที่ของประชาชน โดยจากสถิติปี 2545 การเข้าถือครองพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติและอุทยานแห่งชาติมีจำนวน 2,102 ราย คิดเป็นพื้นที่ 132,285 ไร่ 1 งาน 64 ตารางวา ปัจจุบันการรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ต้นและน้ำลำธาร ในจังหวัดเพชรบุรี ทั้งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าชายเลน เพื่อการฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม และปลูกป่าตามโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติ นอกจากนี้โครงการในพระราชดำริด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เช่นโครงการ นอกจากนี้ยังมีการปลูกป่าเพื่อการเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น ป่าสัก ป่ายูคาลิปตัส หรือสวนป่า เพื่อใช้ในการทำอุตสาหกรรมป่าไม้ ทางด้านแนวโน้มในการ

2) **แนวโน้มของการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรม** การใช้ทรัพยากรที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม มีแนวโน้มความต้องการขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากความต้องการใช้พื้นที่ที่มีเพิ่มขึ้น เพื่อสนองตอบต่อจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ พื้นที่เกษตรกรรมที่เก่ามีสภาพเสื่อมโทรมจนไม่สามารถทำการเกษตรในพื้นที่ได้อีก โดยพื้นที่การเกษตรจะมีความหลากหลายขึ้นและแปลงที่ดินมีขนาดเล็กลง เนื่องจากการขยายตัวของจำนวนครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น ในโดยพื้นที่เกษตรกรรมที่เกิดขึ้นจะเปลี่ยนแปลงตามความต้องการสินค้าของตลาดในปัจจุบัน และจะสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินได้ตามสภาพพื้นที่ และปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่จะมาเสริมให้พื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรรูปแบบอื่น ๆ ได้ เช่น จากการทำนาข้าวเป็นการทำไร่สวนผสม ปลูกไม้ยืนต้น หรือเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากเกษตรกรรมเป็นพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เนื่องจากอยู่ใกล้เส้นทางคมนาคมและทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสม ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการประกอบการพาณิชย์และอุตสาหกรรม ซึ่งสร้างรายได้ให้กับเจ้าของที่ดินมากกว่าการทำเกษตรกรรม

3) **แนวโน้มของการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม** การตั้งถิ่นฐานของจังหวัดเพชรบุรีในปัจจุบัน มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในบริเวณเขตเทศบาลเมืองและเทศบาลตำบลในอำเภอต่าง ๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการดึงดูดประชาชนให้เข้าไปตั้งถิ่นฐาน การขาดการวางแผนด้านการจัดการในชุมชนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น น้ำเสีย การกำจัดขยะมูลฝอย มลพิษทางอากาศ และพื้นที่แหล่งเสื่อมโทรม นอกจากนี้ยังมีพื้นที่บางแห่งที่ประชาชนบุกรุกเข้าไปตั้งถิ่นฐาน เนื่องจากการขาดแคลนที่ดินทำกิน เช่น เขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และเขตป่าไม้ถาวรฯ

จากตาราง 4.10 แนวโน้มด้านพานิชยกรรม มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัด โดยเป็นสาขาการผลิตที่สร้างรายได้รองจากสาขาอุตสาหกรรม โดยในปี 2545 และปี 2546 มูลค่าการผลิตที่ 5,049 และ 6,065 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งทำให้แนวโน้มในการขยายตัวทางด้านพานิชยกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในบริเวณย่านชุมชนเมืองและตามริมเส้นทางคมนาคมสายหลัก เนื่องจากการคมนาคมที่สะดวกขึ้น ทำให้สามารถกระจายสินค้าและการบริการได้มากขึ้น

4) **แนวโน้มของการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านอุตสาหกรรม** การใช้ทรัพยากรที่ดินเพื่อการอุตสาหกรรม มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขตที่ 3 มีความพร้อมทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านวัตถุดิบ แรงงานและทำเลที่ตั้ง โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเขาชัย้อย เป็นพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด โดยจากเดิมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมทำนาข้าวมาเป็นพื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่มีเงินลงทุนสูงเข้ามาทั้งจากทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งทำให้รูปแบบการใช้ที่ดินด้านอุตสาหกรรม มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีความหนาแน่นกระจุกตัวอยู่ในบริเวณเส้นทางคมนาคมสายหลัก ซึ่งมีการคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว รวมทั้งมีสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็นเหมาะสมต่อการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่

แนวโน้มในการใช้ทรัพยากรที่ดินด้านอุตสาหกรรม บางประเภทที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และยังขาดการวางแผนอย่างรัดกุม และไม่มีการกำหนดพื้นที่สำหรับเป็นนิคมอุตสาหกรรมอย่างแน่นอน ทำให้โรงงานอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีการกระจายตัวไม่มีการรวมกลุ่มพื้นที่กันอย่างชัดเจน ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาในการควบคุมด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ยากในอนาคต

5) **แนวโน้มของการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านท่องเที่ยว** แนวโน้มการใช้ทรัพยากรที่ดินด้านการท่องเที่ยว มีการพัฒนาและเติบโตมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ชายหาดชะอำ จากตาราง 4.11 จังหวัดเพชรบุรี มีรายได้จากการท่องเที่ยว 7,624 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้สำคัญที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ มีสถานที่ที่น่าสนใจ เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน เช่น ทะเลสาบ น้ำตกป่าไม้ และน้ำพุร้อนในเขต อ.หนองหญ้าปล้อง ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพได้ในอนาคต นอกจากนี้ ยังมีรูปแบบของการท่องเที่ยวแบบเชิงเกษตรนิเวศ การทำเกษตรแบบผสมผสานในอำเภอท่ายางและการท่องเที่ยวแบบการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้านในสังคมชนบท หรือที่เรียกว่า Homestay ซึ่งทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองด้วย ปัญหาสำคัญในการทำให้เกิดการเชื่อมโยงของแหล่งท่องเที่ยวในทางธรรมชาติ การขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งโรงแรม บังกะโลร้านค้าร้านอาหาร และธุรกิจต่าง

ๆ ที่รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ทำให้ต้องมีการวางแผนและสร้างแนวทางในการใช้เพื่อเป็น
มาตรฐานในการอนุรักษ์พื้นที่ ให้เกิดความสมดุลในการจัดการทรัพยากรที่ดินอย่างเหมาะสมกับ
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ด้วย

ตาราง 4.10 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัด แบ่งตามสาขาการผลิต จังหวัดเพชรบุรี ปี 2544-2547

สาขาการผลิต	2544	2545	2546	2547
ภาคเกษตร	3,818.00	4,253.00	5,263.00	8,739.00
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	3,529.00	3,973.00	4,911.00	8,346.00
การประมง	289.00	280.00	352.00	393.00
ภาคนอกเกษตร	26,712.00	26,996.00	29,499.00	30,850.00
การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	585.00	553.00	567.00	679.00
การผลิตอุตสาหกรรม	6,369.00	6,814.00	7,444.00	7,769.00
การไฟฟ้า ก๊าซ และการประปา	695.00	785.00	819.00	843.00
การก่อสร้าง	1,666.00	1,451.00	1,631.00	1,961.00
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	5,797.00	5,049.00	6,065.00	5,088.00
โรงแรมและภัตตาคาร	2,167.00	2,230.00	1,812.00	2,027.00
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม	2,510.00	2,604.00	2,618.00	2,767.00
ตัวกลางทางการเงิน	780.00	837.00	897.00	1,056.00
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการทางธุรกิจ	1,066.00	1,018.00	1,072.00	1,147.00
การบริหารราชการแผ่นดินและการป้องกันประเทศ รวมทั้ง การประกันสังคมภาคบังคับ	2,503.00	2,824.00	3,082.00	3,656.00
การศึกษา	1,149.00	1,230.00	1,879.00	2,110.00
การบริหารด้านสุขภาพและงานสังคมสงเคราะห์	954.00	1,014.00	968.00	1,056.00
การให้บริการชุมชน สังคม และบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	434.00	550.00	607.00	668.00
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	37.00	37.00	38.00	23.00
ผลิตภัณฑ์จังหวัด (ล้านบาท)	30,528.00	31,250.00	34,761.00	39,589.00
มูลค่าผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (บาท)	68,913.00	70,067.00	78,711.00	89,915.00
ประชากร (1,000 คน)	443.00	446.00	442.00	440.00

ที่มา: สำนักงานสถิติจังหวัดเพชรบุรี

ตาราง 4.11 ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี ปี 2547

รายการข้อมูล	ปี พ.ศ.2547 ไตรมาสที่ 4		
	ชาวไทย	ชาวต่างประเทศ	รวม
จำนวนผู้มาเยี่ยมชมเยือน	3,051,837	256,151	3,307,988
- นักท่องเที่ยว	1,207,421	185,125	1,392,546
- นักทัศนอาจร	1,844,416	71,026	1,915,442
จำนวนผู้มาเยี่ยมชมเยือนจำแนกตามพาหนะการ เดินทาง	3,051,837	256,151	3,307,988
- เครื่องบิน	0	0	0
- รถไฟ	661,368	27,368	688,736
- รถโดยสารประจำทาง	1,827,102	159,100	1,986,202
- รถส่วนตัว	3,615,204	325,834	3,941,038
- อื่นๆ	0	0	0
จำนวนนักท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทที่พัก			
- อื่นๆ	1,211	0	1,211
- บ้านรับรองฯ	7,037	0	7,037
- ที่พักอุทยานฯ	5,532	0	5,532
- บ้านญาติ/เพื่อน	189,680	0	189,680
- บังกะโลรีสอร์ท	387,926	871	388,797
- เกสต์เฮ้าส์	60,900	1,421	62,321
- โรงแรม	555,135	182,833	737,968
ระยะเวลาทำนักรเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว(วัน)	2	4	2
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย / คน / วัน	1,351	2,631	1,589
- นักท่องเที่ยว	1,729	2,759	2,023
- นักทัศนอาจร	928	1,149	937
รายได้ (ล้านบาท)	5,273	2,351	7,624
- นักท่องเที่ยว	3,561	2,269	5,830
- นักทัศนอาจร	1,712	82	1,794

ที่มา : สำนักงาน ททท. ภาคกลาง เขต 2

4.1.6 สรุปการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี

การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่เป็นการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรเป็นหลัก โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรในรูปแบบต่างๆ เช่น พื้นที่ปลูกข้าว พืชไร่ ไม้ผลไม้ยืนต้นและพืชผัก พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ของจังหวัดเพชรบุรี คือ นาข้าว เนื่องจากมีพื้นที่ราบอันเหมาะสมในการปลูกข้าว รวมทั้งมีระบบชลประทานที่สามารถส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรกรรมทำนาได้ในหลายพื้นที่ เช่น อำเภอเมือง อำเภอบ้านลาด อำเภอเขาย้อย และพื้นที่บางส่วนใน อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านแหลมและ อำเภอชะอำ นอกจากนี้ ยังมีพื้นที่ปลูกพืชชนิดอื่นๆ ด้วย ได้แก่ อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง มะนาว กล้วย มะม่วง และพืชผัก เป็นต้น ส่วนในพื้นที่ที่มีความลาดชันใน

บางพื้นที่ มีการปลูกพืชไร่บางชนิด เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อย โรงงาน รวมทั้งการปลูกสวน ป่าผสมกับไม้ผลไม้ยืนต้น และการทำเหมืองแร่ อีกด้วย

การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดเพชรบุรี มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อตอบสนองกิจกรรมของมนุษย์ในพื้นที่ โดยมีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายขึ้น เนื่องจากแปลงที่ดินที่ครอบครองมีขนาดเล็ก และมีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จากเกษตรกรรมเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมมากขึ้นมาแทนที่ ส่วนการใช้พื้นที่ด้านการเกษตรกรรม พื้นที่บางส่วนเกิดความเสื่อมโทรม เนื่องจากการใช้ที่ดินผิดประเภท ความต้องการใช้ที่ดินของประชาชนมีไม่จำกัด ทั้งด้านที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพ ทำให้รูปแบบการใช้ที่ดินในจังหวัดเพชรบุรีมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีแนวโน้มที่จะบุกรุกเข้าไปในพื้นที่อนุรักษ์เพิ่มขึ้น

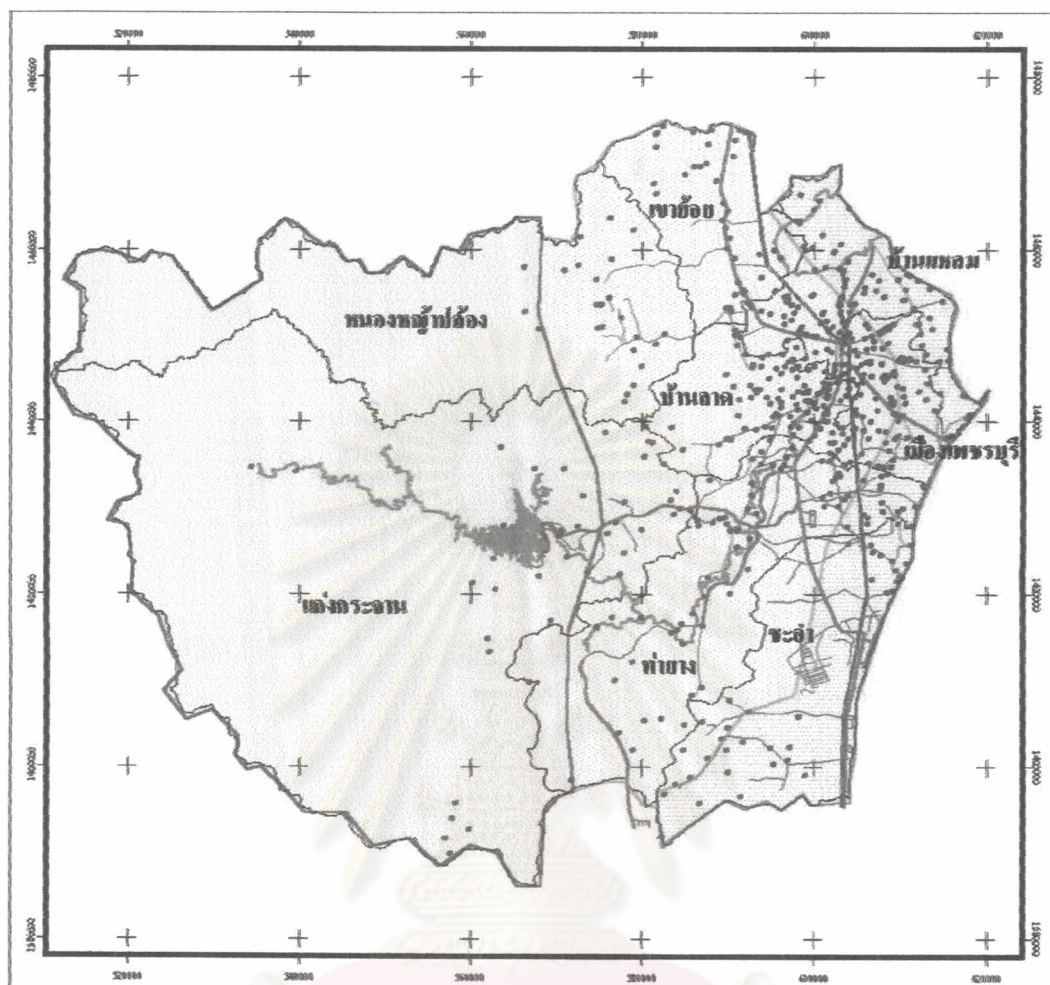
4.2 การตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

4.2.1 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

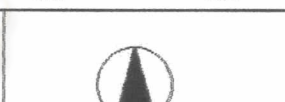
ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในบริเวณพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี มีความสัมพันธ์กับ ลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะทางสังคมเกษตรกรรมเป็นหลัก สามารถแบ่งลักษณะการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบุรีได้เป็น 3 Zone คือ (ดังแผนที่ 4.4)

1) Zone 1 **บริเวณพื้นที่เขตที่ราบติดชายฝั่งทะเล** การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนบริเวณที่ราบริมชายฝั่งทะเล และบริเวณปากแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งได้มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นบริเวณปากแม่น้ำเพชรบุรีในพื้นที่อำเภอบ้านแหลม ซึ่งเป็นพื้นที่ทำการประมงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และพื้นที่ป่าชายเลนที่สำคัญของจังหวัด การตั้งถิ่นฐานบริเวณชายหาดอำเภอชะอำ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักตากอากาศที่สำคัญทางเศรษฐกิจของจังหวัด โดยบ้านเรือนส่วนใหญ่กระจายตัวตามเส้นทาง คมนาคม และแหล่งน้ำ รวมทั้งพื้นที่ตอนในที่ไม่ติดชายฝั่งทะเลด้วย อำเภอที่อยู่ในบริเวณที่ราบริมชายฝั่งทะเลได้แก่ อำเภอบ้านแหลม อำเภอชะอำ บางส่วนของอำเภอเมืองเพชรบุรีและ อำเภอท่ายาง เป็นต้น

2) Zone 2 **บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี** การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี เป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นที่สุด พื้นที่เหมาะกับการตั้งถิ่นฐานเนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านและเส้นทางคมนาคมที่เข้าถึงพื้นที่อย่างทั่วถึง รวมทั้งมีโครงการชลประทานรองรับในพื้นที่อีกด้วย อำเภอที่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองเพชรบุรี อำเภอบ้านลาด อำเภอเขาย้อย และอำเภอท่ายาง เป็นต้น

วิทยานิพนธ์เรื่อง แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน จังหวัดเพชรบุรี

แผนที่ 4.4 การแบ่งโซนการตั้งถิ่นฐานใน จ.เพชรบุรี

สัญลักษณ์

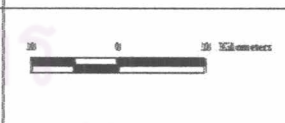
การแบ่ง Zone ที่ตั้งถิ่นฐาน

- ZONE 1 ที่ราบชายฝั่งทะเล
- ZONE 2 ที่ราบสูงแม่น้ำเพชรบุรี
- ZONE 3 พื้นที่ที่ภูเขาสูงและป่าไม้
- หมู่บ้าน
- แม่น้ำเพชรบุรี

ถนน

- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางหลวงจังหวัด
- ทางหลวงจังหวัด
- ถนนสายรอง
- ทางรถไฟ
- ออบสพท.พาณิชย์

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) Zone 3 บริเวณที่ราบสูงและเขตภูเขา การตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ มีการตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างกระจัดกระจาย เนื่องจากสภาพพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง มีสภาพเป็นภูเขาและป่าไม้ พื้นที่แห้งแล้ง ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และมีการเสี่ยงต่อการถูกชะล้างพังทลายได้ง่าย การตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้จะเป็นการตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ราบระหว่างเนินเขา บางพื้นที่การคมนาคมยังเข้าถึงไม่สะดวก เนื่องจากสภาพภูมิประเทศเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงพื้นที่ การตั้งถิ่นฐานในเขตนี้พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ มีประชาชนเข้าไปตั้งถิ่นฐานโดยการรุกบุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินของตนเอง แต่ปัจจุบันมีการขยายตัวทางด้านประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้แนวโน้มจะมีการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เขตนี้เพิ่มขึ้น ต่อเนื่องจากการขยายตัวจากที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี

4.2.2. รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเพชรบุรี มี 3 ประเภท คือ

1) การตั้งถิ่นฐานตามแนวริมสองฝั่งแม่น้ำ โดยเริ่มตั้งแต่ อ.แก่งกระจาน ซึ่งเป็นต้นน้ำมายัง อ.ท่ายาง อ.บ้านลาด อ.เมืองเพชรบุรี จนถึงปากแม่น้ำเพชรบุรีที่ อ.บ้านแหลม มีการตั้งบ้านเรือนริมสองฝั่งแม่น้ำอย่างหนาแน่นและขยายตัวออกไปตามแนวขนานกับแม่น้ำ การตั้งถิ่นฐานตามบริเวณสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี มีลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยใน อ.แก่งกระจาน อ.ท่ายางและอ.บ้านลาด มีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรม ทำนาทำไร่ บ้านเรือนเป็นบ้านไม้ทรงไทยยกใต้ถุนสูง หันหน้าเข้าหาแม่น้ำ ใช้แม่น้ำเป็นเส้นทางคมนาคมและเพื่อใช้สำหรับทำการเกษตรและการอุปโภคบริโภค ในอ.เมืองเพชรบุรีเป็นสังคมพาณิชยกรรมทำการติดต่อค้าขาย การใช้ที่ดินในเขตเมือง จะเป็นย่านพาณิชยกรรม และการบริการ ศูนย์กลางบริหารราชการแผ่นดินที่อยู่อาศัยในเขตอำเภอเมือง มีลักษณะเป็นตึกแถวไม้ และตึกอาคารพาณิชย์ มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนริมแม่น้ำ ตั้งบ้านหันหน้าให้ถนนและหันหลังให้แม่น้ำ เส้นทางคมนาคมเป็นถนนสายเล็ก ๆ การจราจรติดขัดในช่วงเวลาเร่งด่วน รูปแบบวิถีชีวิตเป็นสังคมเมือง การตั้งถิ่นฐานใน อ.บ้านแหลมเป็นชุมชนประมง มีการตั้งบ้านเรือนริมแม่น้ำ เพื่อเป็นเส้นทางออกสู่ทะเล การตั้งถิ่นฐานตามแนวริมสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรีเป็นการตั้งถิ่นฐานที่เริ่มขึ้นในยุคแรก

2) การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ ถนนที่สำคัญคือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 หรือถนนเพชรเกษม ซึ่งเป็นเส้นทางสู่ภาคใต้ของไทย ตัดผ่านอำเภอต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ อ.เขาย้อย อ.เมือง อ.บ้านลาด อ.ท่ายาง และอ.ชะอำ เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานบริเวณริมสองฝั่งถนน มีขยายตัวตามแนวเส้นทางที่ขยายต่อจากถนนเพชรเกษม ทั้งทางทิศ

ตะวันออกและทางทิศตะวันตก ทำให้เกิดชุมชนต่าง ๆ กระจายอยู่ทางทิศตะวันออกตั้งแต่ตอนกลางของจ.เพชรบุรี ไปจนถึงชายฝั่งทะเลทางด้านทิศตะวันออกที่ติดกับอ่าวไทย มากกว่าทางทิศตะวันตกซึ่งมีสภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง รูปแบบการใช้ที่ดินในชุมชนหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตชนบทจะเป็นการรวมตัวของหมู่บ้านตามเส้นทางคมนาคม ด้านหน้าของหมู่บ้านจะติดถนน และด้านหลังเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน

นอกจากนี้รูปแบบการตั้งถิ่นฐานริมเส้นทางคมนาคมบริเวณชายฝั่งทะเล บริเวณ อ.บ้านแหลม บางส่วนของอ.เมือง อ.ท่ายางและ อ.ชะอำ มีการตั้งถิ่นฐานหนาแน่นบริเวณริมถนนสายเลียบชายฝั่งทะเลตั้งแต่อำเภอบ้านแหลมจนถึงอำเภอชะอำ ลักษณะบ้านเรือนมีรูปแบบที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยวและห้องแถวหันหน้าเข้าหาทะเล ด้านหลังเป็นนาเกลือ เพราะเลี้ยงสัตว์น้ำหรือนาข้าวหรือด้านหน้าเป็นถนน ด้านหลังเป็นนาเกลือสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นชุมชนชาวประมงทะเล

3) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัวเป็นกลุ่ม เป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานที่เป็นการรวมตัวกันของชุมชนในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น บริเวณที่ราบระหว่างเชิงเขา โดยมีศูนย์กลางชุมชนที่สำคัญตั้งอยู่ เช่น วัด โรงเรียน แหล่งน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดให้ประชาชนเข้าไปตั้งถิ่นฐาน การตั้งถิ่นฐานของชุมชนการเกษตรส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่ราบ มีแหล่งน้ำสำหรับการทำการเกษตรและการบริโภค การตั้งถิ่นฐานเหล่านี้ จะตั้งอยู่ห่างไกลเส้นทางคมนาคมสายหลัก และห่างไกลแม่น้ำสายหลักทำให้ต้องหาศูนย์กลางในการตั้งถิ่นฐานที่เหมาะสม การตั้งถิ่นฐานรูปแบบนี้พบในอ.หนองหญ้าปล้อง และอ.แก่งกระจาน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวกระเหรี่ยงและกระหว่าง เนื่องจากสภาพพื้นที่มีความลาดชัน และพื้นที่ค่อนข้างแห้งแล้งกันดาร การตั้งถิ่นฐานจึงมีการกระจุกตัวกันเป็นกลุ่ม อยู่รวมกันตามพื้นที่ราบ และมีแหล่งน้ำที่เหมาะสม

การตั้งถิ่นฐานใน จ.เพชรบุรีได้ก่อให้เกิดชุมชนต่างๆที่มีความสำคัญแตกต่างกันออกไป ทำให้เกิดเมืองศูนย์กลางหลักในด้านต่างของจังหวัด โดยจ.เพชรบุรีมีการจัดตั้งชุมชนขนาดต่าง ๆ ประกอบด้วย เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล แห่ง และอบต. แห่ง เช่น การตั้งถิ่นฐานของชุมชนต่าง ๆ ทำให้เกิดเมืองศูนย์กลางขนาดย่อมด้านต่าง ๆ โดยอำเภอเมืองเพชรบุรีเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการและการพาณิชย์ของจังหวัด อ.ท่ายางเป็นเมืองศูนย์กลางการตลาดสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด และอ.ชะอำ เป็นเมืองท่องเที่ยวชายทะเล ส่วนอำเภออื่น ๆ ที่การคมนาคมยังเข้าถึงไม่สะดวก เช่น อ.หนองหญ้าปล้อง อ.แก่งกระจาน มีประชาชนเข้าไปตั้งถิ่นฐานน้อย

4.2.3 การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

1) **ชุมชนเมือง** การตั้งถิ่นฐานในเขตชุมชนเมืองในจังหวัดเพชรบุรี มีระดับ 2 ระดับคือ เทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองเพชรบุรี และเทศบาลตำบล 10 ตำบล โดยแต่ละเทศบาลมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานดังนี้ คือ

- **เทศบาลเมืองเพชรบุรี** อยู่ทางทิศตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ เป็นย่านพาณิชย์ที่สำคัญของจังหวัด และมีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่น มีการตั้งบ้านเรือนตามริมแม่น้ำเป็นตึกแถวและอาคารพาณิชย์ หันหน้าออกสู่ถนน ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญ มีถนนเพชรเกษมตัดผ่านทางด้านทิศตะวันตกของพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ อาชีพเสริม กสิกรรม มีถนนเพชรเกษม และทางรถไฟสายใต้ตัดผ่าน ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 1,388.29 คนต่อตารางกิโลเมตร

- **เทศบาลตำบลบ้านลาด** พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การเพาะปลูก ผัก ผลไม้ มีแม่น้ำเพชรบุรี และคลองชลประทานไหลผ่าน มีการตั้งบ้านเรือนริมแม่น้ำเพชรบุรี เป็นสังคมเกษตรกรรม พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม อาชีพหลัก ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม ค้าขาย มีถนนเพชรเกษมตัดผ่าน มีความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 1,074.59 คนต่อตารางกิโลเมตร

- **เทศบาลตำบลท่ามาย** สภาพทั่วไปภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำเพชรบุรี และมีคลองชลประทาน ไหลผ่าน 3 สาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำไร่ ปลูกผัก เป็นศูนย์กลางการค้าขายสินค้าเกษตรที่สำคัญของจังหวัดเพชรบุรี มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำและริมคลองชลประทาน และบริเวณสองฝั่งของถนนเพชรเกษม ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 366.44 คนต่อตารางกิโลเมตร

- **เทศบาลตำบลชะอำ** ตำบลชะอำ อดีตมีความเจริญด้านการท่องเที่ยว ตั้งแต่มีเส้นทางคมนาคมทางรถไฟ พ.ศ.2459 แต่เดิมเป็นตำบลในเขตการปกครองของ อ.นายาง เมื่อ อ.นายางได้เปลี่ยนชื่อเป็น อ.หนองจอก ต.ชะอำจึงอยู่ในเขต อ.ชะอำตั้งแต่ พ.ศ.2487 ปัจจุบันนี้ ต.ชะอำ อยู่ในเขตการปกครองของเทศบาล ต.ชะอำ พื้นที่ด้านทิศตะวันออก ติดชายฝั่งทะเลอ่าวไทยตลอดแนวตำบล มีภูเขาสลัฟพื้นที่ราบชายฝั่ง ชาวบ้านจึงมีพื้นที่ทำเกษตรกรรม และการปกครองอาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน/ทำไร่ ประมง การค้า ธุรกิจการโรงแรม เป็นต้น ปัจจุบันประกาศเป็นพื้นที่เขตผังเมืองรวม มีความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 266.36 คนต่อตารางกิโลเมตร

- เทศบาลตำบลหาดเจ้าสำราญ ตำบลหาดเจ้าสำราญ อดีตเป็นตำบลที่มีพื้นที่ติดชายทะเลเกือบทุกหมู่บ้านและเป็นสุขาภิบาล ต่อมากระดับเป็นเทศบาลหาดเจ้าสำราญ มีพื้นที่ 19,455 ตร.กม. อาชีพหลัก ทำนา/ทำสวน/ทำไร่ อาชีพเสริม รับจ้าง ทำหัตถกรรม ประชาชนมีการตั้งบ้านเรือนริมถนนสายเลียบชายทะเล เป็นที่ตั้งของหาดเจ้าสำราญ ซึ่งเป็นความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 229.71 คนต่อตารางกิโลเมตร

- เทศบาลตำบลบ้านแหลม อยู่บริเวณชายทะเล ต่อมาพื้นที่ซึ่งขยายออกไปมีคนอพยพมาอาศัยทำมาหากินมากขึ้น ส่วนใหญ่มาซื้อชายกันบริเวณปากอ่าวที่มีลักษณะยื่นไปในทะเลการได้ ชื่อว่า "บ้านแหลม" เป็นพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่มีน้ำทะเลท่วมถึง มีพื้นที่ทั้งหมด 29.88 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 18,675 ไร่ อาชีพหลัก ทำนา ทำประมง ทำนาเกลือ อาชีพเสริม รับจ้าง ค้าขาย การตั้งถิ่นฐานมีความหนาแน่นมากบริเวณปากแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเป็นหมู่บ้านชุมชนชาวประมง ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 2,725.43 คน ต่อตารางกิโลเมตร

- เทศบาลตำบลเขาย้อย ตำบลเขาย้อย มีชื่อตามชื่อของภูเขา ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ 5 ต.เขาย้อย โดยใช้ชื่อนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2445 เป็นต้นมา สภาพพื้นที่โดยทั่วไป เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานตัดผ่าน และมีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกมาตะวันออก ตั้งอยู่ริมถ.เพชรเกษม ประชาชนส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมถ.เพชรเกษม และมีการกระจุกตัวอยู่ในบริเวณสถานที่สำคัญ เช่น วัด แหล่งน้ำ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่ สวนแข่งไม้ไผ่ และแรงงานอุตสาหกรรม ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 389.45 คนต่อตารางกิโลเมตร

- เทศบาลตำบลบางตะบูน ตำบลบางตะบูน เป็นตำบลที่อยู่ริมฝั่งทะเลอ่าวไทย ซึ่งในสมัยก่อนนั้นบริเวณนี้มีต้นตะบูนขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านจะตัดไม้ตะบูนมาเผาถ่าน เนื่องจากเป็นตำบลที่อยู่ติดทะเล ชาวบ้านจึงมีอาชีพการประมงเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปของตำบล เป็นที่ราบลุ่ม และเป็นที่ยกน้ำท่วมถึงชายทะเลด้านทิศตะวันออกของตำบลจะมีสภาพเป็นป่าชายเลน และมีแม่น้ำบางตะบูนไหลผ่านตำบล ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ประมง รับจ้าง ประชาชนอาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำบางตะบูนซึ่งเป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำเพชรบุรี ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 782.32 คน ต่อตารางกิโลเมตร

- เทศบาลตำบลหัวสะพาน เทศบาลตำบลหัวสะพาน ห่างจากตัวเมืองเพชรบุรี 8 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 14,379 ตารางกิโลเมตร เดิมตำบลหัวสะพานมีชื่อว่า "ตำบลดอนพุทรา" ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นตำบลหัวสะพาน เป็นที่ยกน้ำท่วมมีคลองบางจากไหลผ่านกลาง

ชุมชน โดยประชาชนใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตร และมีคลองชลประทานไหลผ่านในพื้นที่ อาชีพหลัก ทำนา เลี้ยงสัตว์ อาชีพเสริม ทำน้ำตาล ค้าขาย รับจ้าง การตั้งถิ่นฐานของประชาชนส่วนใหญ่ อยู่ริมถนนเพชรเกษม มีจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 315.56คนต่อตารางกิโลเมตร

- เทศบาลตำบลนายาง เทศบาลตำบลนายาง ตั้งอยู่ในพื้นที่ อ.ชะอำ เป็นเทศบาล ที่สำคัญเทศบาลหนึ่งทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พื้นที่ส่วนใหญ่ของเทศบาลเป็นที่ราบลุ่มสำหรับ ทำการเกษตร ด้านทิศตะวันตกจรดเทือกเขาเป็นแนวยาว จากทิศเหนือ จรดมาทางใต้ ไม่มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน การเกษตรต้องอาศัยน้ำระบบชลประทาน และน้ำฝน ไม่มีอาณาเขตพื้นที่ติดน้ำทะเล อาชีพหลักได้แก่ ทำนา ทำสวน/ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของประชาชน จะตั้งบ้านอยู่ริมถนนเพชรเกษม ความหนาแน่นของประชากรในเขตเทศบาลเท่ากับ 91.34 คนต่อตารางกิโลเมตร

- เทศบาลตำบลหนองจอก ตำบลหนองจอก เดิมตำบลหนองจอกมีฐานะเป็นอำเภอ ชื่อว่า อ.หนองจอก ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงย้ายอำเภอมาอยู่ ต.ท่ายาง หนองจอก จึงเป็นเพียงตำบล ตำบลหนองจอก ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของ อำเภอท่ายาง ตำบลนี้อยู่ห่างจากที่ว่าการ อ.ท่ายางไปทางทิศตะวันออก ประมาณ 12 กม. เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานไหลผ่าน 3 สาย พื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก และเลี้ยงสัตว์ ประชาชนประกอบอาชีพ ทำนาเป็นหลัก อาชีพเสริม รับจ้าง ประชาชนจะรวมกลุ่มกันอยู่ในพื้นที่การเกษตรที่มีแหล่งน้ำ มีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงสะดวก ความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 562.45 คนต่อตารางกิโลเมตร

2) **ชุมชนชนบท** เป็นชุมชนที่มีความเป็นชนบท มีลักษณะเป็นสังคมเกษตรกรรมอยู่ในพื้นที่อำเภอหนองหญ้าปล้องและอำเภอแก่งกระจาน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขา การตั้งถิ่นฐานของประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวกระเหรี่ยงและกระหว่างซึ่งเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาจากพม่า โดยมีบางหมู่บ้านตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ และป่าสงวนแห่งชาติ ชุมชนที่สำคัญได้แก่ ตำบลหนองหญ้าปล้อง และตำบลแก่งกระจาน

- อำเภอหนองหญ้าปล้อง แบ่งเขตการปกครองเป็น 11 หมู่บ้าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา (เผ่ากระเหรี่ยง), ชาวไทยทรงดำ และชาวไทยพื้นเมือง อาชีพหลัก ทำไร่ ทำสวน อาชีพเสริม แปรรูปผลิตภัณฑ์จากกล้วย ลักษณะพื้นที่ยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่ป่าไม้ การตั้งบ้านเรือนอยู่ตามพื้นที่ราบ ระหว่างเนินเขาและเส้นทางคมนาคม มีประชาชนอาศัยอยู่น้อย ความหนาแน่นประชากรในอำเภอแก่งกระจานเท่ากับ 11.19 คนต่อตารางกิโลเมตร

- อำเภอแก่งกระจาน ประวัติความเป็นมาพื้นที่อำเภอและตำบลแก่ง

กระเจานเดิมเรียกว่า "หมู่บ้านตะเคียนห้าบาท" พื้นที่เป็นป่าดงชนชาวพื้นเมืองเดิมส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง การปกครองเดิมขึ้นอยู่กับอำเภอท่ายาง จากสภาพพื้นที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งมีเกาะแก่งมากมายทำให้ราษฎรส่วนใหญ่ดำรงชีพด้วยการหาปลา การเดินทางเข้าถึงพื้นที่อำเภอแก่งกระเจาน สามารถเดินทางได้ทางถนนทางหลวงสายจังหวัด ความหนาแน่นของประชาชนในอำเภอแก่งกระเจานเท่ากับ 10.89 คนต่อตารางกิโลเมตร

4.2.4 การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี มีความสัมพันธ์กับสภาพธรรมชาติและสังคมชนบทซึ่งมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก การตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ตามเส้นทางคมนาคมและแม่น้ำ โดยสามารถแบ่งลักษณะรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเป็น 3 รูปแบบ คือ

- การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement) โดยในระยะแรกที่เส้นทางคมนาคมทางบกยังไม่ได้รับการพัฒนานั้น การคมนาคมทางน้ำมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี มีการตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี และลำคลองต่าง ๆ (River Linear Settlement) พบได้บริเวณสองฝั่งแม่น้ำลำคลองต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกขึ้น จะมีการขยายตัวของ การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวขึ้นตามสองฟากของเส้นทางคมนาคมทางรถยนต์มากขึ้น (Road Linear Settlement) โดยเฉพาะตามถนนเพชรเกษม ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่ตัดผ่านจังหวัดเพชรบุรี

- การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) จะพบตามบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นศูนย์กลางขยายของสังคมแบบชนบท ได้แก่ วัด โรงเรียน ซึ่งประชาชนจะรวมกลุ่มกันหนาแน่น นอกจากนี้ยังมีการกระจุกตัวของชุมชนที่เกิดขึ้นบริเวณปากแม่น้ำ เช่น ชุมชนชาวประมง ในอำเภอบ้านแหลม

- การตั้งถิ่นฐานแบบกระจัดกระจาย (Scatter Settlement) จะพบประชาชนตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง ซึ่งประกอบอาชีพ เช่น การทำนา ข้าว การทำไร่ การทำสวนผลไม้ เป็นต้น

เมื่อพิจารณารูปแบบการตั้งถิ่นฐานทั้ง 3 รูปแบบ กับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน พบว่า ปัจจัยทางกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในบริเวณพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี 3 ระบบ คือ การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล ซึ่งอยู่ทางตะวันออกของพื้นที่ เช่น อำเภอบ้านแหลม อำเภอชะอำ ส่วนการตั้งถิ่นฐานในที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งอยู่ทางตอนกลางของพื้นที่ศึกษาซึ่งมี 3 ลักษณะ คือ การตั้งบ้านเรือนริมเส้นทาง

คมนาคมสายหลัก การตั้งบ้านเรือนริมสองฝั่งแม่น้ำ และการตั้งถิ่นฐานในบริเวณภูเขาและที่สูง มีการตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกกระจายบริเวณที่ราบระหว่างเนินเขา โดยการตั้งถิ่นฐานของประชาชน โดยทั่วไป ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ราบทางด้านทิศตะวันออกและตอนกลางของพื้นที่เมื่อมีการเพิ่มขึ้นของประชากร ทั้งการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ และการอพยพเข้ามาทำงานของแรงงานต่างถิ่น ทำให้การตั้งถิ่นฐานขยายเข้าไปสู่พื้นที่ด้านทิศตะวันตกของพื้นที่ เมื่อมีประชากรเพิ่มขึ้นทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อทำพื้นที่เกษตรกรรมและตั้งถิ่นฐาน โดยการบุกรุกพื้นที่ป่าทำให้มีประชาชนที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินเป็นจำนวนมาก และมีที่ดินทำกินและพักอาศัย ตั้งอยู่ในพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ จากข้อมูลของทรัพยากรป่าไม้ และจากข้อมูลการศึกษาด้านประชากรในพื้นที่ตามลักษณะการปกครอง พบว่าการตั้งถิ่นฐานในบริเวณพื้นที่ตอนล่างของจังหวัดเพชรบุรี มี 2 ระบบ คือ การตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เขตเมืองและพื้นที่ชนบท โดยในปี 2545 มีสัดส่วนประชากรอาศัยในพื้นที่เขตเทศบาลต่อเขตชนบท คิดเป็นอัตรา 65.71 : 34.29 ของจำนวนประชากรทั้งจังหวัด โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ได้

4.3 ลักษณะโครงสร้างพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี

การพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานใน จ.เพชรบุรี มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งเส้นทางคมนาคม การให้บริการไฟฟ้าและประปา ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนา จ.เพชรบุรี มีดังนี้

1) การคมนาคมขนส่ง ในจังหวัดเพชรบุรี สามารถเดินทางติดต่อได้หลายทาง ทั้งทางบก ทางเรือ และทางอากาศ ดังแผนที่ 4.5

- ทางบก สามารถเดินทางติดต่อระหว่างอำเภอในพื้นที่ได้อย่างสะดวกเข้าถึงทุกอำเภอ โดยเฉพาะอำเภอที่ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษม ได้แก่ อำเภอเขาย้อย อำเภอเมือง อำเภอบ้านลาด อำเภอท่ายาง และอำเภอชะอำ ส่วนอำเภอหนองหญ้าปล้อง และอำเภอแก่งกระจาน ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ลึกเข้าไปในเขตพื้นที่ด้านในของจังหวัด ก็มีการพัฒนาถนนให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ตัวอำเภอได้สะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ในบางพื้นที่ซึ่งอยู่ห่างไกลเส้นทางคมนาคมยังไม่สะดวกนักและยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร พื้นที่ด้านตะวันออกของถนนเพชรเกษม ถนนมีการกระจายอย่างทั่วถึง ทั้งในตอนกลางของจังหวัดและตลอดแนวริมชายฝั่งทะเล ส่วนทางด้านตะวันตกของถนนเพชรเกษม ถนนมีความหนาแน่นน้อย เนื่องจากข้อจำกัดด้านลักษณะภูมิประเทศ ทำให้การเข้าถึงพื้นที่ไม่สะดวก จึงมีประชาชนอาศัยอยู่อย่างกระจุกกระจาย ทำให้ถนนในเขตนี้ยังไม่ได้มาตรฐานและบางเส้นทางใช้ได้เฉพาะในฤดูแล้ง มีเส้นทางรถไฟเดินรถผ่าน อ.เขาย้อย อ.เมือง อ.ท่ายาง อ.ชะอำ ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ในพื้นที่ด้านตะวันออกของถนนเพชรเกษมทั้งสิ้น

- ทางเรือ การคมนาคมทางเรือยังเป็นรูปแบบการคมนาคมที่ใช้กับมากใน

บริเวณชุมชนปากแม่น้ำเพชรบุรี ในเขตอ.บ้านแหลม ซึ่งเป็นชุมชนประมงชายฝั่งทะเล มีการเดินทางติดต่อค้าขายสินค้าประมงในระหว่างจังหวัดเพชรบุรี สมุทรสงครามและสมุทรสาคร นอกจากนี้ยังมีการสร้างท่าเรือเพื่อใช้เทียบท่าเรือท่องเที่ยว ระหว่าง อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี กับ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี ซึ่งสามารถติดต่อกับได้ผ่านทางเรือ

- ทางอากาศ การเดินทางมายังจังหวัดเพชรบุรีทางอากาศ ลงเครื่องบินที่ สนามบินในอำเภอหัวหินจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งอยู่ติดกับอำเภอชะอำ สามารถเดินทางต่อมาจังหวัดเพชรบุรีได้ทั้งทางรถยนต์ และทางรถไฟ

2) สาธารณูปโภค

- การไฟฟ้า ครั้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในจ.เพชรบุรี คิดเป็นร้อยละ 93.33 อำเภอที่ครั้วเรือนมีไฟฟ้าใช้มากที่สุด ได้แก่ อ.บ้านลาด คิดเป็นร้อยละ 96.79 อ.ชะอำ คิดเป็นร้อยละ 97.36 อ.บ้านแหลม คิดเป็นร้อยละ 97.34 ตามลำดับ โดย อ.แก่งกระจานและอ.หนองหญ้าปล้อง ยังมีครั้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 78.49 และ 77.44 ตามลำดับ เนื่องจาก ข้อจำกัดด้านพื้นที่ การเข้าถึงพื้นที่ไม่สะดวก ดังตาราง 4.12

- การประปา จำนวนหมู่บ้านที่มีน้ำประปาใช้จำนวน 466 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.11ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด อำเภอที่มีหมู่บ้านมีน้ำประปาใช้มากที่สุดคือ อ.ชะอำ ร้อยละ 92.31 เนื่องจากมีแหล่งน้ำน้อย จึงจำเป็นต้องอาศัยน้ำประปาเพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค ส่วนอำเภอที่หมู่บ้านมีน้ำประปาใช้ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด ได้แก่ อำเภอเมือง คิดเป็นร้อยละ 69.75 อ.บ้านแหลม คิดเป็นร้อยละ 65.45 และ อ.แก่งกระจาน ร้อยละ 60.00 เนื่องจากอำเภอเหล่านี้ ใช้น้ำโดยตรงจากแม่น้ำเพชรบุรี ส่วนในอำเภอชะอำแหล่งน้ำมีอยู่น้อย จึงจำเป็นต้องอาศัยน้ำประปาในการอุปโภคและบริโภคมาก รวมทั้งต้องรองรับกับสถานที่พักในบริเวณชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย ดังตาราง 4.13

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 4.12 จำนวนและอัตราร้อยละของหมู่บ้านและครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ จังหวัดเพชรบุรี ปี 2545

ลำดับที่	อำเภอกิ่งอำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน		จำนวนครัวเรือน	
		ทั้งสิ้น	ที่มีไฟฟ้าใช้	ทั้งสิ้น	ที่มีไฟฟ้าใช้
1	เมืองเพชรบุรี	162 (100.00)	159 (98.15)	16,956 (100.00)	16,211 (95.61)
2	เขาย้อย	43 (100.00)	43 (100.00)	4,538 (100.00)	4,249 (93.63)
3	หนองหญ้าปล้อง	30 (100.00)	29 (96.67)	3,249 (100.00)	2,516 (77.44)
4	ชะอำ	39 (100.00)	39 (100.00)	1,059 (100.00)	3,952 (97.36)
5	ท่ายาง	94 (100.00)	94 (100.00)	10,700 (100.00)	10,184 (95.18)
6	บ้านลาด	113 (100.00)	113 (100.00)	10,483 (100.00)	10,146 (96.79)
7	บ้านแหลม	55 (100.00)	55 (100.00)	6,889 (100.00)	6,706 (97.34)
8	แก่งกระจาน	50 (100.00)	50 (86.00)	5,965 (100.00)	4,682 (78.49)

ที่มา : สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี

ตาราง 4.13 จำนวนและอัตราร้อยละของหมู่บ้าน และครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ จังหวัดเพชรบุรี ปี 2545

ลำดับที่	อำเภอ	จำนวนหมู่บ้าน		จำนวนครัวเรือน	
		ทั้งสิ้น	ที่มีประปาใช้	ทั้งสิ้น	ที่มีประปาใช้
1	เมืองเพชรบุรี	162 (100.00)	133 (69.75)	16,956 (100.00)	8,855 (52.22)
2	เขาย้อย	43 (100.00)	34 (79.07)	4,583 (100.00)	2,916 (63.26)
3	หนองหญ้าปล้อง	30 (100.00)	25 (83.33)	3,249 (100.00)	1,515 (46.63)
4	ชะอำ	39 (100.00)	36 (92.31)	4,059 (100.00)	3,153 (77.68)
5	ท่ายาง	94 (100.00)	74 (78.72)	10,700 (100.00)	6,861 (64.12)
6	บ้านลาด	113 (100.00)	98 (86.73)	10,438 (100.00)	7,751 (74.94)
7	บ้านแหลม	55 (100.00)	36 (65.45)	6,889 (100.00)	2,790 (40.50)
8	แก่งกระจาน	50 (100.00)	30 (60.00)	5,965 (100.00)	2,923 (49.00)

ที่มา : สำนักงานการประปาจังหวัดเพชรบุรี

3) การชลประทาน

- การชลประทานได้ดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อช่วยเหลือพื้นที่

การเกษตรในเขตจังหวัดเพชรบุรี โดยดำเนินการก่อสร้างโครงการชลประทานขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จนถึงปี 2548 รวมทั้งสิ้น 102 โครงการ พื้นที่รับประโยชน์รวมทั้งสิ้นประมาณ 634,627 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76 ของพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ดังแผนที่ 4.6 ความจุน้ำประมาณ 843 ล้าน ลบ.ม. การใช้ที่ดินในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเพชรบุรี พบว่าลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินหลายประเภทสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภทใหญ่ๆดังนี้

1) พื้นที่อยู่อาศัย ได้แก่ ที่ตั้งของชุมชนเมือง ชุมชนชนบท สถานที่ราชการต่างๆ ย่านการค้า โรงแรม รีสอร์ท ซึ่งพบว่าการตั้งถิ่นฐานมีลักษณะการรวมกันเป็นกลุ่มๆ สองฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี หรือขนานไปถนนเพชรเกษม ในเขตตัวเมืองเพชรบุรี และอำเภอท่ายาง และชายหาดของอ่าวไทยเช่น ชายหาดชะอำ ชายหาดหัวหิน

2) พื้นที่การเกษตร ในพื้นที่โครงการมีพืชหลากหลายชนิด เนื่องจากอยู่ในเขตชลประทาน มีน้ำเพาะปลูกพืชตลอดทั้งปี

3) พื้นที่นาเกลือ การใช้ที่ดินประเภทนี้พบมากตั้งแต่อำเภอบ้านแหลมเรื่อยลงมาทางทิศใต้ ขนานไปกับ ชายทะเลของอ่าวไทยจรดบ้านแหลมผักเบี้ย และบ้านหาดเจ้าสำราญ ในปี 2543 พบว่ามีพื้นที่นาเกลือ ทั้งสิ้น 26,340 ไร่ ในพื้นที่ 7 ตำบล 3 อำเภอ ได้แก่ ตำบลบ้านแหลม ตำบลบางขุนไทร ตำบลบางแก้ว ตำบลปากทะเล และตำบลแหลมผักเบี้ย ในอำเภอบ้านแหลม ตำบลหาดเจ้าสำราญ ตำบลนาพันสามในอำเภอเมือง และตำบลบางเก่า ในอำเภอชะอำ

4) พื้นที่บ่อปลาและนาุ้ง การใช้ที่ดินประเภทนี้พบมากบริเวณอำเภอบ้านแหลมและทางทิศใต้ของ เขาตะเครา เป็นการเลี้ยงปลานิลแปลงเพศ และกุ้งกุลาดำ ในปี พ.ศ.2544 พบว่ามีบ่อเลี้ยงปลา 532 ไร่ และพื้นที่เลี้ยงกุ้งกุลาดำ 1,269 ไร่

5) พื้นที่ป่าจากและป่าเสม็ด ในปัจจุบันพบบริเวณสองฝั่งของคลองและปากคลอง ปากแม่น้ำเพชรบุรี ที่อำเภอบ้านแหลม

สำหรับโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 27 โครงการ แบ่งเป็นการดำเนินการตั้งแต่ปี 2546-2552 มีโครงการที่แล้วเสร็จ 5 โครงการ ยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการ 5 โครงการ อยู่ในแผนการดำเนินการอีก 9 โครงการ ดังตาราง 4.14

ตาราง 4.14 แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำในเขตจังหวัดเพชรบุรี 2548

ลำดับ ที่	งาน/โครงการ	ประ เภท	ที่ตั้งหัวงาน				ประสิทธิภาพโครงการ	ระยะเวลาดำเนินการ	หมายเหตุ	
			หมู่ที่/หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด				
1	ปี 2548 โครงการช่วยเหลือประชาชน ปี 2547	S	5/ละบัว	หนองหญ้าปล้อง	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	ความจุ ต้น ม.3	ค่าก่อสร้าง ประมาณ (ล้านบาท)	ระยะเวลา ก่อสร้าง เริ่ม-เสร็จ	46 47 48 49 50 51 52
2	อุทยานสิ่งแวดล้อมนานาชาติสิรินธร งานฝ่ายเทคนิคคลองบังคราใหญ่ และฝ่ายเทคนิคคลองบังคราน้อย	W		ระอ้า	ระอ้า	เพชรบุรี	42.000	740.000	2547-2550	/ / / / /
3	อ่างเก็บน้ำถาวรบ้านห้วย วัดเขาเขดโป่งตลอด	S	6/โป่งตลอด	หนองกระจ	บ้านลาด	เพชรบุรี	0.394	17.000	2547-2547	/
4	อ่างเก็บน้ำห้วยน้อย	S	7/ห้วยน้อย	ตอพี่น้อง	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	0.360	30.000	2548-2548	/
5	อ่างเก็บน้ำห้วยตะค่า	S	6/ห้วยตะค่า	กัลลหอง	ห้วยยาง	เพชรบุรี	0.310	24.000	2548-2548	/
6	โครงการช่วยเหลือ	S	6/บางชุม	กัลลหอง	ห้วยยาง	เพชรบุรี	27.500	277.000	2548-2552	/ / / / /
7	อ่างเก็บน้ำวัดป่า	S	4/สามเรือน	ห้วยศรีก่อ	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	0.480	16.000	2548-2548	/
8	อ่างเก็บน้ำพุนาม	S	6/พุนาม	ห้วยแม่เหวี่ยง	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	0.748	25.000	2549-2549	/
9	อ่างเก็บน้ำถาวร	S	5/ห้วยถม	ห้วยลึก	บ้านลาด	เพชรบุรี	0.416	19.000	2549-2549	/
10	ระบบส่งน้ำอ่างเก็บน้ำเขาบันได	I	หนองหญ้าปล้อง	หนองหญ้าปล้อง	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	2.180	10.000	2549-2549	/
11	ระบบส่งน้ำอ่างเก็บน้ำพุทธสวรรค์	I	1/พุทธสวรรค์	แก่งกระจาน	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	1.033	15.000	2550-2550	/
12	อ่างเก็บน้ำสันติคีรี	S	ห้วยแม่เหวี่ยง	ห้วยแม่เหวี่ยง	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	-	20.000	2550-2550	/
13	โครงการช่วยเหลือ	S	ป่าแดง	แก่งกระจาน	แก่งกระจาน	เพชรบุรี	7.100	280.000	2550-2553	/ / / /
14	อ่างเก็บน้ำห้วยแก้ว	S	3/เขาช้างแก้ว	เขากะปุก	ห้วยยาง	เพชรบุรี	0.350	20.000	2550-2550	/
15	อ่างเก็บน้ำพุทธสะแก	S	7/ปากวัด	ขามน้ำกัลลหอง	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	0.633	23.000	2550-2550	/
16	อ่างเก็บน้ำห้วยสามหาง	S	10/ห้วยสามหาง	กัลลหอง	ห้วยยาง	เพชรบุรี	0.600	18.000	2551-2551	/
17	ระบบส่งน้ำอ่างเก็บน้ำวังหิน	I	2/วังวังหิน	ขามน้ำกัลลหอง	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	0.315	15.000	2551-2551	/

ตาราง 4.14 แผนงานพัฒนาแหล่งน้ำในเขตจังหวัดเพชรบุรี 2548 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ประเภทโครงการ	ประเภท	ที่ตั้งงาน				ประสิทธิภาพ โครงการ	ค่าก่อสร้าง	ระยะเวลา	ปีที่ดำเนินการ							
			หมู่ที่/หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด				ค.ม.ก.	ค.ม.ก.	ปี	46	47	48	49	50
18	อ่างเก็บน้ำวังต้นคาบ	S	5/ห้วยตึกดำ	บางน้ำจืด	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	20,000	เริ่มเสร็จ									
19	อ่างเก็บน้ำหนองเปาะ	S	4/หนองเปาะ	บางน้ำจืดเหนือ	หนองหญ้าปล้อง	เพชรบุรี	23,000	2551-2552									
20	แผนงานเพิ่มขีดความสามารถโครงการ... ออกรบ																
21	ขุดลอกแม่น้ำเพชรบุรี																
22	ฝายกั้นน้ำเพชรบุรี																
23	ฝายกั้นน้ำเพชรบุรี																
24	ฝายกั้นน้ำเพชรบุรี																
25	ฝายกั้นน้ำเพชรบุรี																
26	ฝายกั้นน้ำเพชรบุรี																
27	ฝายกั้นน้ำเพชรบุรี																

ที่มา : โครงการชลประทานเพชรบุรี สำนักชลประทานที่ 14 กรมชลประทาน

4.4 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน การตั้งถิ่นฐานและระบบโครงสร้างพื้นฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดิน การตั้งถิ่นฐาน และระบบโครงสร้างพื้นฐานในจังหวัดเพชรบุรี สามารถจำแนกพื้นที่ออกได้เป็น 3 พื้นที่ ดังแผนที่ 4.7 และตาราง 4.15

- Zone 1 มีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบชายฝั่งทะเล ในเขตอำเภอบ้านแหลมและอำเภอชะอำ รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ที่อยู่อาศัย นาข้าว นาเกลือ ป่าชายเลน และการทำประมงทั้งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการทำประมงชายฝั่ง ส่วนในอำเภอชะอำมีแหล่งท่องเที่ยวทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม บังกะโล ร่วมกับหมู่บ้านชาวประมงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ริมชายฝั่งทะเล ส่วนพื้นที่ตอนในของอำเภอชะอำมีการทำไร่อ้อย และสับปะรด การเข้าถึงพื้นที่ในเขตนี้มี 3 ทาง คือ ทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางเรือ ซึ่งมีถนนเลียบริมชายทะเลตั้งแต่ อ.บ้านแหลมจนถึง อ.ชะอำ เป็นเส้นทางที่ใช้เชื่อมการเดินทางระหว่างอำเภอที่อยู่ในพื้นที่นี้ได้อย่างสะดวก มีท่าเรือที่สำคัญตั้งอยู่ใน อ.ชะอำ และ อ.บ้านแหลม รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้ มี 2 รูปแบบ คือ การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว คือ ในบริเวณ อ.บ้านแหลม มีการกระจุกตัวในบริเวณปากแม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำบางตะบูนอย่างหนาแน่น และบริเวณหาดชะอำ เนื่องจากเป็นชุมชนประมงและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ส่วนการตั้งถิ่นฐานแบบการกระจายตัว มีในบริเวณที่ราบริมชายฝั่ง มีการกระจายตัวของชุมชนตามพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งอยู่ด้านหลังพื้นที่ชายทะเล เป็นชุมชนเกษตรกรรมที่อาศัยการทำนาและการทำไร่เป็นอาชีพหลัก

- Zone 2 อยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี เป็นเขตที่มีการตั้งถิ่นฐานกันอย่างหนาแน่นที่สุด เนื่องจาก เป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่แรกของ จ.เพชรบุรี การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัยและพื้นที่เกษตรกรรม อ.เมืองเพชรบุรีซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริการและการพาณิชย์ตั้งอยู่ มี อ.ท่ายางและ อ.บ้านลาด เป็นแหล่งผลิตสินค้าทางการเกษตรที่สำคัญ โดยเฉพาะพืชผักผลไม้ พืชไร่ต่าง ๆ ส่วนอำเภอเขาย้อยเป็นแหล่งพื้นที่ปลูกข้าวที่สำคัญ และยังมีแนวโน้มที่จะเป็นอำเภอที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วด้านอุตสาหกรรมในจังหวัดเพชรบุรีอีกด้วย พื้นที่ในเขตนี้อยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัด จึงมีการเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างสะดวกโดยผ่านถ.เพชรเกษมที่ทอดยาวจากทิศเหนือจรดใต้ของจังหวัด รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในเขตนี้มี 2 แบบ คือ กระจายตัวตามเส้นทางคมนาคม และกระจุกตัวอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำ เนื่องจากเป็นทางการคมนาคมที่มีความสำคัญมาตั้งแต่อดีต

- Zone 3 เป็นพื้นที่ป่าไม้และมีความลาดชัน อยู่ถัดจากเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำ

การตั้งถิ่นฐานมีการกระจายตัวอยู่ตามที่ราบระหว่างเนินเขา และในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นพื้นที่ทำไร่และการปลูกไม้ผลและไม่ยึดดินผสมกับป่าเสื่อมโทรม เป็นที่ตั้งของ อ.แก่งกระจาน และ อ.หนองหญ้าปล้อง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ยังคงความเป็นพื้นที่ชนบทที่สุดในจังหวัดเพชรบุรี พื้นที่ประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่เป็นป่าไม้ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ การเข้าถึงพื้นที่ในเขตนี้ เส้นทางคมนาคมในเขตนี้ ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่เนื่องจากอุปสรรคด้านลักษณะภูมิประเทศ แต่การเข้าถึงตัวอำเภอเป็นไปได้สะดวกเส้นทางคมนาคมบางสาย เข้าได้ในเฉพาะฤดูแล้งเท่านั้น พื้นที่ในเขตนี้เป็นพื้นที่มีแนวโน้มที่จะมีการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของประชาชนในอนาคตเนื่องจากความหนาแน่นของประชากรยังมีน้อย และยังคงความเป็นธรรมชาติสูง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดเพชรบุรี

ตาราง 4.15 แสดงความสัมพันธ์ของใช้ประโยชน์ที่ดิน การตั้งถิ่นฐานและระบบโครงสร้างพื้นฐานในจ.เพชรบุรี

พื้นที่	ชุมชนที่สำคัญ	ลักษณะทางกายภาพ	การใช้ประโยชน์ที่ดิน	การคมนาคมขนส่ง	รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน
Zone 1	อ.บ้านดอน อ.ชะอำ	ที่ราบและ ที่ราบสูงชายฝั่งทะเล	ที่อยู่อาศัยประมง นากลิ้อ แหล่งท่องเที่ยวชายทะเล	ทางถนน, ทางน้ำ ทางรถไฟ	กระจายตัวบริเวณปากแม่น้ำ กระจายตัวตามแนวชายฝั่ง
Zone 2	อ.เขาชัย อ.เมือง อ.บ้านลาด อ.ท่ายาง	ที่ราบสูงแม่น้ำพรหุตี	ที่อยู่อาศัย เกษตรกรรม พณิชยกรรม อุตสาหกรรม	ทางถนน ทางรถไฟ ทางน้ำ	ตามเส้นทางคมนาคม ตามสองฝั่งแม่น้ำ
Zone 3	อ.แก่งกระจาน อ.หนองหญ้าปล้อง	ที่ราบลุ่มที่ลาดชันตอนลาด และภูเขาสูง	ป่าไม้ ที่อยู่อาศัย เกษตรกรรม	ถนน ทางน้ำ	กระจายตัวตามที่ราบเชิงเขา

ที่มา : จากการวิเคราะห์ของผู้ศึกษา

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

